"PROLETAREC" je delavski list za misleče čitatelje

PROLETAREC

Drugi najstarejši jugoslovanski socialistični list

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE — OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P

ŠTEV. — NO. 1162 | Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. | CHICAGO, ILL., 19. DECEMBRA (DECEMBER 19) 1929. | Published Weekly at 3639 W. 26th St. | LETO—VOL. XXIV.

JUBILEJNA KAMPANJA "PROLETARCA"

VELIKA SLAVNOSTNA IZDAJA K 25-LETNICI LISTOVEGA OBSTOJA.

IZŠLA BO V OBSEGU KOT ŠE NOBEN SLOVENSKI LIST DOSLEJ S POSEBNO ANGLEŠKO PRILOGO.

Kampanja za tri tisoč naročnin bo trajala od 1. januarja skozi vse jubilejno leto "Proletarca."

V mesecu januarju 1930 stopi "Proletarec" v svoje petindvajseto leto. Noben slovenski list v Ameriki nima za seboj tako pestre zgodovine in tako težkih bojev za obstanek in z nasprotniki, kakor jih je imel "Proletarec."

Upravni odbor, v katerem so Fr. Alesh, John Olip, Filip Godina, Fred A. Vider, Donald J. Lotrich, Vinko Ločniškar in John Turk, je imel sejo dne 12. decembra v uradu "Proletarca," katere so se udeležili vsi razen slednjega, ki je bil zadržan. Prisotni so bili poleg članov upravnega odbora urednik Zaitz, upravnik Pogorelec, John Rak in Anton Garden.

Jubilejna izdaja "Proletarca."

Odbor je zaključil, da izide "Proletarec" za prihodnjega prvega maja ob enem tudi kot jubilejna številka. Upravnik je svetoval, da naj bi jo izdali poleg lista v sedanji obliki še posebno v formi revije, kar pa bi povečalo delo in stroške. Kot jubilejna številka mora iziti v obliki, kakršno ima list sedaj. Velikost ji bo določena na podlagi števila posebnih naročil in oglasov, uprava pa se bo potrudila, da bo jubilejna številka "Proletarca" izšla v tolikšnem obsegu kakor dosdaj še noben slovenski list v tej deželi. Nedvomno bo v tem prizadevanju dobil vso podporo agitatorjev, klubov in čitateljev. Uredništvo bo poskrbelo, da bo zastopanih v jubilejni številki čimveč sotrudnikov s spisi iz zgodovine našega gibanja, posebno iz zgodovine "Proletarca," razen tega pa bo vsebovala veliko drugega gradiva. Uredništvo in upravništvo začneta z delom takoj.

Petindvajsetletnica jugoslovanskega socialističnega lista je redek dogodek, kajti razen "Proletarca" je samo en jugoslovanski socialistični list, ki izhaja dalj, namreč "Radničke Novine" v Beogradu. Noben drug ni dočakal 25-letnice. Podlegli so v teži borbe za obstanek, v preganjanjih in v pomankanju zavednih delavcev, namesto njih pa so nastajali novi.

V Zedinjenih državah sta samo dva angleška socialistična lista, ki izhajata dalj kakor Proletarec. V angleški prilogi jubilejne številke bodo poleg naših sodelovali tudi znani ameriški vodilni sodrugi s svojimi prispevki. Poskrbeli bomo tudi za originalne ilustracije. Svoje sodelovanje je obljubil naš kartonist Felix Rozina, ki je imel že več svojih slik v Proletarcu in eno v Ameriškem družinskem koledarju letnik 1930.

V jubilejno leto prihaja "Proletarec" v obsegu v katerem nudi več gradiva kot kedaj poprej in več kot katerikoli slovenski list enake velikosti (z vidika odštetja oglasov). Število naročnikov se skozi vse to leto dviga — polagoma sicer, ali vendarle veča od mesca do mesca.

Kampanja za tri tisoč naročnin.

S 1. januarjem 1930 se začne kampanja za tri tisoč naročnikov, ki bo zaključena koncem decembra istega leta. Vštete in doštevane bodo vse naročnine, ki jih pošljejo agitatorji, obnovljene in nove.

V tem letu so poslali agitatorji okrog 1,800 naročnin. V prihodnjem je naš cilj tri tisoč naročnin od strani agitatorjev, kar znači nad tisoč novih naročnikov. Prvi kampanjski izkaz bo objavljen drugi teden v januarju. Naročnine bodo potem doštevane k vsakemu nadaljnemu izkazu pri posameznikih in skupno.

Upravni odbor je uverjen, da "Proletarec" zasluži veliko cirkulacijo in zato apelira na vse, ki ste istega mnenja, da sodelujete v kampanji za tri tisoč naročnin, da pomagate pri delu za jubilejno številko in pri jačanju klubov JSZ., ki lastujejo "Proletarca."

Tavčarjeva "Visoška kronika" v italijanskem prevodu

U. Urbani v Trstu je prevedel v italijanščino "Visoško kroniko," ki jo je spisal dr. Ivan Tavčar. Založil jo je Treves. Kritika se o prevodu pohvalno izraža. Prevajalec je spremenil originalni naslov knjige v "Streghe e demoni" (Čarovnice v hudiču). Kritik v dnevniku "Il Piccolo" je mnenja, da bi bilo potrebno prevesti še Tavčarjev roman "Izza kongresa." Urbani je lani prevel tudi Stankovičevo "Nečisto kri." Od Ivana Cankarja imajo Italijani "Hlapca Jerneja" že v drugem prevodu.

Avtomobilske nezgode v Londonu.

Julija, avgusta in septembra 1929 je bilo v Londonu ubitih v avtomobilskih nezgodah 340 oseb. V istem času prejšnje leto jih je bilo ubitih 309. V prvih 9 mesecih leta 1929 je bilo v Londonu ubitih 955 oseb; leto poprej v enakem razdobju pa 872.

Če ste prejeli ta teden opomin,

DA VAM JE NAROČNINA POTEKLA, JO OBNOVITE ČIMPREJ, DA SI ZAGOTOVITE REDNO PREJEMANJE LISTA.

SLIKA IZ BOJEV ILLINOISKIH PREMOGARJEV

V borbo med Lewisom in illinoiskim distriktom U. M. W. se je umešala še National Miner unija, ki je z dnem 9. dec. proglasila stavko z mnogimi zahtevami na kompanije in za odpravo "check-off," s čemur bi zadala U. M. W. največji udarec. V Kincaidu, v okrožju Taylorvilla in drugod je prišlo med premogarji do bojev, dogodile so se številne aretacije, kakor je običaj v stavkah, in pozvana je bila državna milica, da brani "red in mir." Ta stavka je bila v glavnem proglašena za zrušenje U. M. W., ki ima v Illinoisu zadnjo močno postojanko na poljih mehkega premoga. Reakcionarno, nekompetentno vodstvo unije premogarjev žanje, kar je sejalo. Premogarji plačujejo davek.

TRAGIČEN MEDSEBOJNI BOJ RUDARJEV V ILLINOISU.

TRI SKUPINE SE BORE ZA KONTROLO DRUGA PROTI DRUGI.

Zahteve N. M. U.—Za odpravo "check-off" sistema.

Tri skupine organiziranih rudarjev v Illinoisu se bore med seboj—in pot vseh treh drži vsaj dosedaj v propast unije. Boj je pravzaprav med vodstvi, vsako vodstvo pa ima svoje pristaše. U. M. W. 12. distrikta (Illinois) je na poljih mehkega premoga poslednja postojanka, ki je bila do nedavno še organizirana ter bila priznana od kompanij. Organizirana in priznana je še danes, toda moč organizacije, oziroma njena enotnost je bila v bojih prošlih mesecev docela zrahljana, končno pa so še komunisti potom svoje National Miners unije proglasili stavko, kar je dovedlo do še večjih pretepov med rudarji nasprotujočih si skupin in unij; v par okrajev je bilo pozvano celo vojaštvo, šerifi so mobilizirali svoje deputije, v premogarska mesteca se je naselilo vzrujenje in nekdaj, mogočna unija je postala podobna orjaku, ki je že zbit na tla in bije okrog sebe v zadnjih prizadevanjih, da se reši smrti.

John Lewis, katerega imenuje glasilo illinoiske U. M. W. grobokopa unije, je po porazih v Penni in Ohiju poslal svoje "organizatorje" v Illinois. Distriktnemu odboru to ni ugajalo. Sploh illinoiski distrikt še nobenkrat ni bil v posebno prisrčnem prijateljstvu z Lewisom. Že dolgo je Lewis s svojim glavnim odborom odvisen za dohodke največ od illinoiskih premogarjev. Ker je videl, da mu distriktni odbor ne bo ustrezal, ga je "odstavil". Storil je to zelo enostavno, ker ima tako moč po pravilih. Distriktni odbor se je obrnil na sodišče, da izda zabrano proti Lewisu in potom zaslišanja obeh strani dožene, katera je v pravem. Obe sta najeli najvplivnejše odvetnike v državi, med temi tri bivše governerje. Premogarji v lokalih, na sejah, pri delu in drugod pa argumentirajo med seboj in se prerekajo eni v prilog distriktnega odbora, drugi za Lewisa, tretji za N. M. U. Prvi ima na svoji strani večino, a tudi Lewis ni brez pristašev. V tem vretju med obema strujama v U. M. W. so komunisti poslali v Illinois vse svoje plačane agitatorje, ki so trenirani v unijskih bojih in proglasili stavko, ki se bi imela pričeti 9. dec. Zahtevajo šesturnik, pet dni dela v tednu, minimalno plačo $35 na teden, ukinjenje check-off sistema, po katerem kompanije odračunavajo članarino U. M. W. od plač premogarjev, in število drugih zahtev. National Miners unija ne bi pomenila dosti, ako bi bili njeni člani samo komunisti, toda pristaše ima med mnogimi drugimi rudarji, katerim se je korupcija v U. M. W. do kraja zagnusila. Mnogi so bili izključeni, bodisi od Lewisovih ali pa Fiswickovih ljudi, in ti so naravno iskali zaslombe v komunistični uniji.

Stavka je bila v začetku najefektivnejša v okrožju Taylorvilla. Okrog 3,500 premogarjev je prenehalo z delom, eni ker so hoteli, drugi pod pritiskom. Governer je poslal v stavkovne kraje 500 mož milice, ki pa so kmalu odšle, toliko bolj pa so se oborožili šerifi. U. M. W. se trudi v tej bitki zatreti gibanje N. M. U. popolnoma. Lewis je bil od kraja "nevtralen" v nadi, da bo ta boj predvsem oslabil Fiswickov distriktni odbor in njegove lokale. Slednji je torej prišel med dva ognja.

Večji ali manjši stavkovni boji so se dogodili tudi po drugih premogovniških krajih centralnega in južnega Illinoisa. Da bi National Miners Union dobila stavko, na to ni niti malo misliti, lahko pa pospeši razpad illinoiske U. M. W. in s tem popolen konec te nekoč najjačje unije v Zed. državah.

Trot, kakršen je mogoč le v kapitalistični uredbi.

General Sarkotić, ki je sicer Hrvat in je komandiral Bosno, se je po prevratu naselil v avstrijsko republiko, ne radi tega, da bi bil bogzna kako navdušen za njo, marveč zaradi lepe penzije — 10,000 šilingov letno; sedaj ruje proti tej republiki in pomaga monarhističnim zarotnikom. Ker pa se mu je to očitalo, zato se brani v "Neue Freie Presse," sicer zelo nerodno. Siti general je celo drzen, ker trdi, da je res monarhist in da mu tega nikdo ne more braniti; formalno ni član Heimwehra, da pa bi bil z dušo in telesom, če bi bil mlajši. Trdi sicer, da se s politiko "mnogo" ne bavi. G. Seipel je že vedel, komu je dal visoko penzijo.

Ali postane Nemčija sovjetska republika?

Nemški komunistični vodja Thaelmann prorokuje, da postane Nemčija v doglednem času sovjetska republika. Skrajni monarhisti enako verno prerokujejo, da postane monarhija s staro slavo in močjo, med tem ko druge važnejše stranke zatrjujejo, da ostane Nemčija ustavna republika in se bo kot taka razvijala brez preobratov, kakršnega si žele komunisti na eni in fašistični monarhisti na drugi strani.

LOBIST PENNSYLVANSKE ZVEZE TOVARNARJEV POSTAL ZVEZNI SENATOR.

Politiki "dolarske stranke" se rogajo ljudstvu.

J. S. Fisher, governer Pennsylvanije, je imenoval za zveznega senatorja na izpraznjeno mesto Joseph R. Grundyja, predsednika pennsylvanske zveze tovarnarjev in "nadlobista", ki narekuje poslancem, kako naj glasujejo in kakšna naj bo "tarifna reforma", da bo čim bolj koristila kapitalističnim interesom. Pred tednom je senat odrekel mandat pennsylvanskemu senatorju Vare-ju, ker je bil izvoljen, kakor illinoiski Smith, s pomočjo ogromnega kampanjskega fonda. Governer Fisher se je v odgovor poslužil svoje "ustavne" pravice in imenoval na njegovo mesto za preostali termin še bolj izrazitega kapitalističnega besednika, ki je prispeval v kampanjske fonde republikanske stranke sto tisoče dolarjev. V kampanji za governerja Fisherja je porabil blizu pol milijona dolarjev, in od te vsote je sam prispeval nad polovico. Fisher seveda ve, kdo je njegov bos. Grundy je v pennsylvanski legislaturi nasprotoval zakonu za omejitev otroškega dela v industriji, starostnemu zavarovanju, penzijam, zakonom za protekcijo žensk v industriji, bil pa je vedno in povsod z vso dušo za interese svetega profita. Drugo leto, ko mu poteče njegov kratki termin za senatorja, bo kandidiral, in ker ima denar, delavci so pa naivni, ga bodo najbrž izvolili, kakor so Vare-ja.

LOBIST JOSEPH R. GRUNDY, ki ga je pennsylvanski governer imenoval za zveznega senatorja na mesto odklonjenega Vare-ja, je zaveden kapitalistični politik in nekompromisni sovražnik socialnih zakonov.

I. L. G. W. U. bo organizirala delavce za stavke

Preporod ji daje novih moči.

International Ladies' Garment Workers' unija, ki je imela prvi teden v decembru konvencijo v Clevelandu, je med drugim sklenila, da organizira stavko delavcev v tovarnah za ženska oblačila v Clevelandu, New Yorku, Philadelphiji, Bostonu in Baltimoru. I. L. G. W. U. je bila vsled notranjih bojev s komunistično frakcijo že skoro v razsulu, dasi je bila prej ena najnaprednejših unij v tej deželi. Sedaj se nagloma jača in bo storila vse v svoji moči, da organizira sramotno nizko plačane delavce in delavke v tovarnah ženskih in otroških oblačil.

$200,000 za konferenco

Predsednik Hoover je naročil kongresu, naj mu v proračunu dovoli vsoto $200.000 za pokritje stroškov, ki jih bo imela ameriška delegacija na konferenci za omejitev oboroževanja na morju. — Konferenca se začne prihodnji mesec v Londonu.

Konferenca za samostojno delavsko politično akcijo

Socialistična stranka v New Yorku sklicuje konferenco vseh tistih skupin, ki so za samostojno delavsko politično udejstvovanje, oziroma za ustanovitev delavske stranke. Vršila se bo 22. in 23. februarja v Albanyju, N. Y.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

letnik 1930 je sedaj med naročniki. Kdor ga še nima, naj si to res lepo knjigo nabavi čimprej. Naročite jo svojcem v Jugoslaviji. Veseli jo bodo, kakor so jo vsi drugi, ki jo čitajo od leta do leta. Bogata, izvirna vsebina. Umetniško ilustrirana. Vezana v platno. Najboljša publikacija te vrste v jugoslovanski književnosti.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 6. decembra 1929

Pristoni od eksekutive Filip Godina, F. A. Vider, P. Kokotovich in Fr. Zaitz; od nadzornega odbora D. J. Lotrich in Blaž Novak; od nadzornega odbora slov. sekcije Fr. Margole, Angeline Tich; od prosvetnega odseka John Olip; tajnik Chas. Pogorelec. Gostje: Anton Garden.

Tehten vzrok za odsotnost so navedli Frank Alesh, Geo. Maslach, John Lalich, Mary Udovich in Andrew Miško. F. S. Tauchar ni sporočil vzroka odsotnosti.

Za predsednika seje zvoljen Lotrich.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi: Pismo ravnatelja kampanjskega odbora soc. stranke za organizatorični fond, v katerem se naši Zvezi zahvaljuje za sodelovanje in ob enem želi statistično poročilo o delu naše zveze v tej akciji, se vzame na znanje, tajnik pa bo želji ugodil.

Poročilo tajnika: V organizaciji od prošle seje ni posebnih sprememb. Napredovali v članstvu so klubi v naselbinah Girard, O., Detroit, Mich., Barberton, Collinwood in Newburgh, O., Conemaugh, Pa., in Chicago, Ill.

Izobraževalna akcija je izdala te dni svojo četrto knjigo, "Socialni ideali," ki bo razposlana članstvu društev, katera so ji pridružena.

V organizatorični fond soc. stranke se je pod okriljem JSZ. zbralo $955.53, precejšnje vsote pa so eni naši klubi in posamezniki poslali direktno na kampanjski urad tega fonda v New York. Stranki smo od te vsote poslali $663.62, "Proletarec" pa je prejel $141.22 kot delež 15%, do katerega je upravičena JSZ. kot nabiralka.

Ker bo treba januarja 1930 poslati članstvu glasovnice glede vprašanja v katerem mestu naj se vrši prihodnji zbor, je dobro, če ta seja vzame to v razpravo in poda članstvu priporočila. Nominirana od prošlega zbora so mesta Detroit, Waukegan in Chicago. Iz praktičnih razlogov bi bilo priporočljivo, da se zbor vrši v Chicagu, dočim tajnik kluba št. 114 JSZ. v Detroitu sporoča, da so se na svoji seji izrekli priporočati članstvu, naj glasuje za Detroit.

Agende za prihodnji zbor radi obilice drugih poslov nisem mogel izdelati.

Predložena bo januarski seji.

Poročilo sprejeto na znanje.

Tajnik predloži nato še vprašanje glede plačevanja članarine od takih članov in članic, ki žele olajšave. Sklenjeno, da se ravnamo po prejšnjem sklepu, ki je: delavcem v stavkah, dijakom, ako so brez sredstev, in dolgotrajno brezposelnim da JSZ. izjemne znamke, to je, ona odstopi od svojega deleža, vsakdo pa mora plačati najmanj $1 na leto, ki ga mora JSZ. izročiti skupni stranki, kakor določajo njena pravila.

Za prosvetni odsek poroča tajnik, da prihaja vedno več prošenj za primerne igre, deklamacije, vprašujejo za navodila glede scenerije, kostumov itd. Vsem se udovoljava kolikor največ mogoče. Naša zbirka iger je letos zelo pomnožena.

Sklenjeno, da se vodi seznam vseh, katerim posluži Izobraževalna akcija, da bomo imeli boljši statistični pregled. Tajnik pojasni, da se tak seznam vodi v toliko, da zabeležimo vsako organizacijo ali njene odbornike, katerim pošljemo igre, vloge, note ali kake druge pripomočke.

Zaitz poroča o shodu obeh detroitskih klubov in pravi, da je bila to vzor priredba. Lotrich, ki je bil istotako povabljen za govornika v Detroit in se je odvzal, soglaša s prejšnjim poročevalcem.

Tajnik pravi, da želi klub v Sheboyganu govornika za svojo priredbo, ki bo v nedeljo 29. decembra. Zelo jim bo ustreženo, ako pride Fred A. Vider. Vider pristane, da se vabilu odzove.

Zaitz od posebnega odseka, čigar naloga je iskati stike s hrvatskimi in srbskimi delavci, da se jih pridobi v JSZ., pravi, da je govoril, v kolikor je v kratkoodmerjenem času mogel, z nekaterimi hrvatskimi sodrugi in somišljeniki v Detroitu, ki so vsi soglašali z idejo, da se v JSZ. stvori močna hrvatsko-srbska sekcija. Peter Kokotovich, član tega odseka od strani srbske sekcije, poda obširen referat, v katerem slika sedanji položaj med srbohrvatskim delavstvom v tej deželi in izglede za uspehe in neuspehe te naše akcije. Omenja med drugim, da ima klub srbskih sodrugov na north side v Chicagu (organizacija št. 20 JSZ.) sedaj okrog 75 članov in članic. Imajo svoj lokal, tamburaški zbor, knjižnico in čitalnico in sedaj snujejo tudi pevski zbor.

O korakih, ki jih bo ta odsek še podvzel, bo poročano prihodnji seji.

V razpravi o njegovem poročilu so govorili Pogorelec, ki je član tega odseka, Godina, Vider, Garden in drugi.

Razprava o sedežu bodočega zbora: Godina pravi, da po njegovem mnenju bi bilo dobro za pokret, če se bi zbor ne vršil v Chicagu, nego v Detroitu. Zaitz navaje težkoče glede našega urada in lista, ako se zbor vrši izven Chicaga, pa tudi udeležba bo manjša, posebno od strani članov odborov JSZ. Olip pravi, da člani eksekutive navadno itak niso ves čas na zboru, tudi če se vrši v Chicagu, in priporoča Detroit. Vider je mnenja, da bo zbor uspešnejši, ako ga bomo obdržavali v Chicagu. Kokotovich smatra, da ima Detroit vse pogoje za uspešnost zbora.

Sklenjeno, da eksekutiva ne da nikakega priporočila članstvu, nego naj se to samo izreče na podlagi sugestij in razprave, ki bo v listu glede sedeža zbora.

Zaitz priporoča, da naj se glasovanje prične začetkom januarja, da bo stvar toliko preje rešena, in da bodo mogli člani JSZ v tistem mestu, kjer bo zbor, urediti priprave, najeti dvorano, in začeti s pripravljalnim delom.

Glede agende predlagano, da se izvoli odsek treh članov, ki naj jo izdela ter predloži prihodnji seji. Izvoljeni Pogorelec, Kokotovich in Zaitz.

Glede sugestije o referatih, in odsek je obljubil, da jih bo upošteval, v kolikor so izvedljive in praktične.

S. Zaitz predloži besedilo za letak z naslovom "Kaj je Izobraževalna akcija JSZ." Predlaga ga seji v odobritev. Sprejet kot čitan. Sklenjeno, da se ga objavi v listu, potem se izda letak ter se ga razpošlje.

Zaključek seje.

ALI RAZPEČAVATE NAŠ KOLEDAR?

Ameriški družinski koledar je knjiga velike literarne vrednosti. Zasluži, da jo pomagate razpečavati. Storite kolikor morete, da ga v vaši naselbini vsakdo naroči.

Zborovanje ohijske konference bo 22. decembra v Clevelandu.

Jugoslovanski delavci imamo svojo politično organizacijo z imenom Jugoslovanska socialistična zveza (JSZ), pridružena socialistični stranki te dežele.

Pod okriljem JSZ. je bila ustanovljena Izobraževalna akcija, ki deluje s pomočjo pridruženih organizacij na polju ljudske prosvete.

Obe vršita pionirsko delo med jugoslovanskim ljudstvom. Prva se posveča aktivnostim za materijalno blaginjo ljudstva, druga pa ga hoče dvigniti kulturno s sistematičnim izobraževalnim delom. Narod se ceni po izobrazbi, ki jo poseduje.

Zavedni delavci vseh dežel goje kulturno delo. Naši niso izjema. Dokaz so mnoge prosvetne organizacije, številne predstave, pevski zbori, predavanja, razstave slik, listi, knjižnice in čitalnice, publiciranje knjig, dvorane itd.

Izobraževalna akcija JSZ. izdaja poučne knjige, ki jih deli zaeno z drugimi med svoje članstvo brezplačno. Dramskim zborom preskrbuje na željo igre, vloge, deklamacije, navodila itd. V kolikor mogoče, preskrbuje predavatelje, in na okrožnih konferencah se zastopniki klubov in društev trudijo, da to njeno delo izpopolnijo in pospešijo.

Zborovanje Ohijske Konference JSZ. se vrši v nedeljo 22. decembra v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. v prostorih kluba št. 27. Prične se ob 9. zjutraj. Zastopniki društev in klubov, pridite polnoštevilno. Člani JSZ. in somišljeniki so dobrodošli.

V soboto 21. dec., na predvečer konference, se v njeno korist vrši veselica v Slov. nar. domu. Prireditelji pričakujejo, da se je bo napredno delavstvo udeležilo v velikem številu.

Igrala bo izborna godba, glede postrežbe pa vas zagotavljamo, da boste znjo prav zadovoljni.

Odbor.

J. R. Z. ZOPET STRAŠI.

J. R. Z. ter njegova preostala imovina je zopet tarča, v katero streljajo gotovi ljudje (to pot menda "progresivci"). Boli jih namreč to, ker je denar J. R. Z. v oskrbi dveh naprednih organizacij.

Fr. Vidmar v Chicagu je objavil v vseh listih dopis, v katerem predlaga glasovanje prispevateljev, ki naj odločijo, če se denar pošlje v pomoč od fašizma tlačenim Slovencem. Fr. Vidmar, ki je, kot izgleda, poslal tisti dopis v javnost po nalogu "progresivcev," hoče napraviti vtis: Glejte, rdečkarje, denar imajo, a primorskim Slovencem nočejo pomagati.

Otročje je, kdor verjame, da bi par tisoč dolarjev rešilo primorske Slovenče iz fašistične tiranije, vendar je nekaterim vsaka pretveza dobra, samo da ribarijo v kalnem ter stresajo svoje kaprice proti neljubim jim osebam, listom in organizacijam.

Večina naših rojakov se ni nikoli poglobila v delo JRZ., zato imajo mnogi o njemu tako čudne pojme. Ako Jugoslavija ni kar bi lahko bila, če program JRZ. ni bil izvršen, zato ne zadene krivda voditelje JRZ., nego sile, ki so bile pač jačje od njih. Tisti, ki to razumejo, bi morali ljudstvo pravilno poučiti, ne pa ga begati z dopisi in članki, v katerih le namigujejo, namesto da bi pisali resnico.

"Glas Naroda" z dne 7. decembra je priobčil z ozirom na omenjeni dopis uredniški članek, in kar se tiče njegovega izvajanja o fašizmu in Mussoliniju, se s njim strinjam, a v začetku članka ima jako zavito izjavo o JRZ. Rojaki, ki čitajo samo "Glas Naroda," so o JRZ. najslabše poučeni in zato bi jim mnogo koristil, če bi pisal jasno, strogo s stališča resnice, namesto dvoumno. Povedal naj bi, da je JRZ. storilo kolikor je bilo v njegovi moči, da se na jugu Evrope stvori jugoslovanska republikanska federacija. Z malimi denarnimi sredstvi, ki jih je imel na razpolago, je izvršil toliko propagande za ta cilj, da je bila nanjo pozorna vsa Amerika in so bili o nji dobro poučeni tudi v Evropi.

JRZ. je storilo kar je storiti moglo, da prepreči Italiji okupirati primorske Slovence. Uspelo je, da je bila pred senatno komisijo v Washingtonu zaslišana njegova deputacija, in razširilo je list "Jugoslav Review" med kongresniki, senatorji, na univerzah in ga pošiljalo ameriškim listom, kakor vemo iz taktratnih poročil.

Poslalo je spomenice predsedniku Wilsonu, njegovemu državnemu tajniku, predsedniku senatnega odseka za zunanje zadeve in vladam, ki so odločevale na mirovnih konferencah. Vse to je bilo poročano, čuli smo na shodih, brali v listih, in sedaj, ko se stvar ni završila kakor smo želeli, pa kritiziramo. Moč odločanja ni bila v naših rokah. Na mirovni konferenci v Versaillesu so več ali manj dominirale tajne pogodbe, ki so jih zavezniški državniki privlekli na dan. Upoštevana je bila nadalje takozvana Krfska deklaracija, katero je sestavil tedanji srbski premier Pašič in jo je potrdil tudi Jugoslovanski, zvan tudi Londonski odbor, kateremu je načeljeval Hrvat Trumbić. Z njim so sodelovali mnogi ameriški Slovenci, Hrvatje in Srbi potom svojega Jugoslovanskega Viječa, Slovenske Narodne Zveze, preje Slovenske Lige itd. Ideja republikanske federacije na Balkanu ni bila upoštevana. Starokrajski klerikalci so presedlali iz Franc Jožefovega monarhističnega konja na Petrovega, liberalci so se navdušili zanj, socialisti v Jugoslaviji pa so bili vzlic veliki porasti svoje moči prešibki, da bi izvedli program JRZ.

Wilsonova točka o samoodločevanju narodov je bila na konferenci pogažena. Imperializem zaveznikov je pokazal roge. Italija je vzela, kar ji je bilo med vojno tajno obljubljeno.

Precej denarja JRZ. je zadnja njegova konvencija določila stavkarjem, nekaj v podporo dijakom, ostalo glavnico pa mora poverjeništvo porabiti v namene programa JRZ. kadar bodo pogoji za uspešno akcijo.

"Glas Naroda" v omenjeni številki piše med drugim:

"Če bo F. Vidmar skušal izvesti splošno glasovanje vseh darovalcev, bo naletel na velike težkoče. Še večje težkoče pa bi nastale, če bi javno glasovanje določilo, da naj se denar uporabi za podporo naših zatiranih bratov v Primorju.

"Materijalno jim s skladom ne moremo pomagati, ker je naših zatiranih bratov preveč, denarja v skladu JRZ. pa premalo.

"Vsak naš poskus, da se direktno ali indirektno umešavamo v Mussolinijevo politiko, bi imel za posledico še večje zatiranje slovenskega naroda v Primorju. Vsi naturalizirani Jugoslovani v Ameriki, oziroma Amerikanci jugoslovanskega rodu bi ne mogli pripraviti ameriškega državnega departmenta k oficijelnemu posredovanju.

"Musolini je za enkrat absoluten gospodar v Italiji, in v njegov delokrog se niti jugoslovanska vlada noče vtikati, dasi bi bila to storiti njena moralna dolžnost, ker so zatirani ljudje na Primorskem Jugoslovani po krvi, po jeziku in rodu.

"V Evropi je društvo za zaščito narodnostnih manjšin. Slovence zastopa v njem primorski rojak dr. Winfan, pa jih le zastopa, pomagati jim ne more.

"Edinole kak nenadni državni preobrat v Italiji jih zamore rešiti. Mi iz Amerike ne moremo pripravljati tega prevrata. Pripravil in završil ga bo italijanski narod, ko se bo naveličal bremen, katera mu Mussolini nalaga."

Da, preobrat v Italiji pride, in izvršilo ga bo italijansko delavstvo, kadar se masa reši fašistične pijanosti in vere v vsemogočnost Mussolinija. Kdaj pride taka kriza v Italiji, je nemogoče prerokovati. Možna je vsak čas, če pridejo nepričakovani pojavi, morda je ne bo še precej let. Vemo le, da Mussolini ne bo trajen, in da je padla dozdaj še vsaka diktatura, kolikor jih beleži zgodovina. Uverjen sem, da bo poverjeništvo JRZ. v takem momentu znalo previdno postopati. Sredstva, ki jih ima, pa pridejo prav posebno v takem času. Izrabljati žalostni položaj primorskih Slovencev v demagogične namene je kvarljiva taktika, nevredna, da se bi jo imenovalo "taktika."

V bodočem osvobojevalnem boju izpod pete Mussolinijeve tiranije ne bomo osamljeni, kajti Slovenci in Hrvatje na Primorskem niso edini, ki trpe pod njo. Vsakdo v Italiji, Jugoslovan, Nemec ali Italijan, ki je osumljen nepriljateljstva fašizmu, je zatiran. Neitalijani pa so še posebno zatirani radi jezika. Osvobodili se bodo vsi skupno, v odločilni borbi za strmoglavljenje fašizma pa bodo dobili pomoč mednarodnega delavstva in vseh, ki so za pravičnost in demokracijo ter proti kriviciam in vladi nasilja.

John Langerholc, prispevatelj in nabiralec v fond JRZ., Johnstown, Pa.

Kje naj bo prihodnji zbor J. S. Z.?

Za sedež prihodnjega zbora, ki se bo vršil 30.-31. maja in 1. junija 1930, so bila nominirana mesta Detroit, Waukegan in Chicago. Za enega teh se bo moralo članstvo JSZ. izreči meseca januarja na splošnem glasovanju.

Diskuzija o tem vprašanju je sedaj otvorjena. Povejte svoja mnenja, posebno pa naj jih še povedo sodrugi, odnosno klubi v Detroitu, Waukeganu in Chicagu.

Dne 30. maja, ko bo otvorjen zbor JSZ., bo praznik Spominski dan. Pade na petek. Zbor se bo nadaljeval v soboto in bo zaključen v nedeljo. Ta dva praznika in vmes sobota bosta mnogim omogočila priti na zbor, ker jim ne bo treba izgubiti delavnike in s tem zaslužek.

Računamo, da bo udeležba na tem zboru ena največjih v dvajsetletni zgodovini JSZ. Kjerkoli se bo vršil, bodo sodrugi in sodruginje skrbele, da se bodo delegatje počutili doma.

BANKET V POČAST MANNINGU LEPO USPEL.

Chicago, Ill. — Banket, ki ga je priredila soc. stranka čikaškega okraja v nedeljo 15. dec. v počast svojemu novemu tajniku Frank J. Manningu, je lepo uspel. Mnogo ljudi je moralo oditi, ker ni bilo več prostora. Predsedoval je omizju Morris Seskind. Govorili so predstavniki raznih organizacij in listov. V imenu JSZ. je novega tajnika pozdravil Charles Pogorelec.

BOŽIČNICA S. N. Č. V WAUKEGANU.

Waukegan, Ill. — Slovenska narodna čitalnica priredi za svoj mladinski oddelek božičnico v torek 24. decembra zvečer v Slov. nar. domu. Otrokom bodo razdana darila. Izvajan bo lep program, ki bo razveselil otroke in starše. Vabljeni vsi.

MIKLAVŽEV VEČER DRUŠTEV S. N. P. J. V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Društva št. 1, 39, 102, 449 in 559 SNPJ. priredé v nedelji popoldne dne 22. decembra Miklavževo zabavo ali božičnico za članstvo otroškega oddelka. Točke sporeda bo izvajala mladina tega oddelka, potem dobe otroci darila, in nato bodo pogoščeni.

Vabljeni so vsi člani omenjenih društev, da privedejo svoje otroke, in sploh vsi člani SNPJ. Vstopnina je 25c.

Cleveland

V nedeljo 22. decembra dopoldne v prostorih kluba št. 27 v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. konferenca soc. klubov in društev Izobraževalne akcije J. S. Z. Važen spored. Pošljite zastopnike.

KDO JE V IZOBRAŽEVALNI AKCIJI J. S. Z.

Sto dvanajst podpornih in kulturnih društev ter klubov je tekom leto 1929 pristopilo v Izobraževalno akcijo J. S. Z.

Lepo, vzpodbudno sliko nam nudi Waukegan.

Vsa tri društva SNPJ. v Waukeganu: moško, žensko in angleško poslujoče društvo pripadajo Izobraževalni akciji. Včlanjen je v nji Izobraževalni in dramski odsek Slovenskega narodnega doma, ki je ena najaktivnejših kulturnih organizacij med ameriškimi Slovenci. Pripada ji Slovenska narodna čitalnica, ki je ustanova S. N. D. Ta čitalnica ima knjižnico, ki je, po našem dognanju, druga največja slovenska knjižnica v Ameriki.

Napredna naselbina Waukegan je stoodstotno v Izobraževalni akciji JSZ., ker se njeni delavci na prosvetnem polju zavedajo, kolikšne važnosti so take organizacije. Vedo, da je potrebno medsebojno sodelovanje in podpiranje, kajti vsako prosvetno delo je združeno z velikimi, dostikrat se zdi, z nepremagljivimi težkočami.

Največje društvo SNPJ. v Wisconsinu je v Izobraževalni akciji JSZ. Prvo in največje društvo Jugoslovanske podporne zveze Sloga ji je pridruženo, in poleg tega še dve njeni društvi.

Največje društvo SNPJ., "Naprej" št. 5 v Clevelandu, podpira Izobraževalno akcijo. Društ. št. 20 SSPZ. v Clevelandu isto.

Prvo društvo SNPJ., "Slavija" št. 1 in poleg tega mnogo drugih društev v Chicagu in Illinoisu, je včlanjenih v Izobraževalni akciji.

Največje angleško poslujoče društvo SNPJ., "Pioneer" v Chicagu, jo podpira skoro od svojega začetka.

Izobraževalna akcija JSZ. bi ne imela le 112 nego 500 pridruženih organizacij, če bi bilo članstvo o njenem delu boljše poučeno. To je namen teh člankov. In ne pozabite: Osmi redni zbor JSZ. bo 30.-31. maja in 1. junija 1930. Vse organizacije, ki so včlanjene v Izobraževalni akciji, imajo pravico poslati delegate. Prihodnji zbor bo v glavnem posvečen razpravam, kako ojačiti prosvetno delo v naših naselbinah in drugim problemom našega ljudstva v tej deželi.

Zelo važno za vas

Ali je klub J. S. Z. v vaši naselbini zastopan v rubriki "Priredbe klubov J. S. Z."? Ako ne, poskrbite, da ne bo brez priredb.

Potrudite se za sredstva že sedaj, da bo klub lahko zastopan na prihodnjem zboru J. S. Z. s svojim delegatom.

Delavec se mora naučiti razumeti, kakšna je njegova važnost v družbi, in ko doseže to stopnjo znanja, bo konec sistema, v katerem prednjačijo oni, ki lastujejo delavce. Svet bi brez kapitalistov, brez delniških borz in brez "privatne lastnine" lahko izhajal. Brez delavcev ne bi mogel. Kapitalist, ki lastuje lokomotivo, z njo ne bi delal profita, če ne bi imel tudi delavcev, ki jo operirajo. Ruda v zemlji bi bila za kapitalista brez vrednosti, če bi mu jo ne izkopavali rudarji. Čemu delati profit onim, ki ničesar ne prispevajo k bogastvom, in čemu je treba biti delavcu v večni ekonomski odvisnosti, medtem ko ima gospodar, dasi ne dela, vsega več kot preveč? Ako je delavec sposoben delati, čemu ne bi bil sposoben tudi upravljati sadove svojega dela?

DOPISI

COLLINWOODSKI VESTNIK.

V odbor kluba št. 49 JSZ. v Collinwoodu so za prihodnje leto izvoljeni, Louis Zgonik, tajnik-blagajnik; Fr. Barbič, organizator; Chas. Jenko, zapisnikar. Nadzorni odbor: Andy Božič, Anton Zorko in Steve Vuga.

•

Pevski zbor "Miroslav Vilhar" priredi koncert v Slovenskem delavskem domu v nedeljo 22. dec. zvečer. Čul sem, da bo spored nekaj takega: Nastop zbora v več točkah. Kupšet "Krojač, čevljar in Katinka." Živa slika z deklamacijo, pevski duet, solisti v zboru, Belle in Fr. Plut, in pravijo, da nastopi tudi S. Banovec.

Mi bomo sledili ali pa šli pred onimi, ki pojdejo na koncert "Vilharja" v nedeljo 22. decembra.

•

Na zatožno klop smo zopet postavili koncilmana Wm. Potterja, ker smo našli ključ do "skrivnosti" nakupa zemljišča v Chicagu. Ko se je začelo s preiskavo, je real estate agent Atwater pobegnil, in po dolgem iskanju so ga dobili v Chicagu. "Odgovorni" ljudje so kupili za mesto Cleveland zemljišče, na katerem se postavi kopališče in igrišče. Plačali so zanj $50,000, mestu pa so zaračunali $83,000. Razliko $33,000 so si prijateljsko razdelili med seboj. Eden koncilman in njegov sin že sedita za omrežjem.

Tudi precej špasa je zraven pri tej korupciji. Pri zaslišavanju je državni pravdnik vprašal koncilmana Potterja: "Ali si ti izbral to zemljišče?" Potter: "Ne. Hopkins, mestni manager, je dejal, da je to najpripravnejši prostor. Jaz se nisem dosti brigal za vso stvar."

Državni pravdnik: "Potem zastopate vi stališče, da je koncilman le nekak slamnat mož?"

Potter: "Pod Hopkinsovo upravo da."

Državni pravdnik: "Čemu potemtakem so koncilmani?"

Potter: "Zato, da pomagajo onim, ki so obtoženi nepravilnosti, da dobivajo ljudem mestne službe in pomagajo prijateljem, da ne pridejo v ječo." (Smeh.)

Tudi mestni klerk Thomas je obtožen, da je sodeloval pri delitvi onih $33,000. Priznava, da je bil v kompaniji, toda o omenjeni svoti ne ve ničesar. Tisti dan, ko je bil on zraven, je bil zelo prehlajen in radi tega sta ga prijatelja povabila na whisky. Spil jo je par kozarčkov.

Vzorno vlado ima Cleveland. Imenitno kombinacijo! Pravijo, da bi socialisti ne znali vladati.

•

Dne 21. dec. v soboto večer bo zabava ohijske Konference JSZ. v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Drugi dan (v nedeljo 22. dec.) bo zborovanje konferenčne organizacije v prostorih kluba št. 27. So druga Lokar in Božič bosta zastopala klub št. 49. Konferenca se prične ob 9. dopoldne.

Popoldne in zvečer istega dne ima predstavo in plesno zabavo federacija društev SNPJ., istotako v Slov. nar. domu, 6409 St. Clair Ave. — **Fr. Barbič.**

RAZNO IZ YUKONA.

Yukon, Pa. — Tukajšnji premogovniki obratujejo vsak dan po 10 do 12 ur dnevno. Vožički drže tri tone premoga, ali premog ima nekam slabo težo . . .

Pred več tedni se je vršil tukaj sveti misijon, kakor običajno vsako leto. Na kompanijski zemlji sta dva božja hrama, eden na hribčku, drugi ob tlakovani cesti. Misijonarje preskrbi premogokopna družba. Farani na hribčku so večinoma Poljaki in nekaj Slovencev, ki tudi plačujejo redne cerkvene doneske mesečno. To je katoliška cerkev, druga ob cesti je pa reformistična, v katero zahajajo bosi, superintendenti in drugi boljši ljudje. Nekaj Slovencev pošilja v ta hram božji svoje otroke. Za starejše naše ljudi jim ni dosti, a mladina, ki je še mehka, jim je prav dobrodošla.

Enega odraslega sem vprašal, kaj neče v tej cerkvi, pa je dejal, da ko bo spet vojna, bomo bolj z navdušenjem kupovali liberty bonde. Izgleda, da se pridigarji ravnajo po interesih kompanije, ne pa po naukih Odrešenika.

Vse cerkve, tu več tam manj, služijo kapitalizmu in so mu v veliko oporo. Duhovnik, ki potegne z delavci, je kmalu ob službo, ali pa ga kam premeste, kjer jim ne more škodovati.

Cerkev na hribu je imela kolekto za nove stopnice. Pripesla ji je $300. Kar je od te vsote ostalo po dodelanih stopnicah, so dali za maše, ki so se brale za darovalce.

Slovenski trgovci, ki Proletarca nočejo naročiti, so dali po $5 in več, pa ne iz ljubezni do cerkve, pač pa rad biznisa, da si dobe odjemalce med Poljaki. Kar je pobožnih rojakov, pa pravijo: "Dajmo Bogu, kar je božjega. Bože boljše, če ne na tem, pa na drugem svetu."

Tudi mi smo imeli kolekto v organizatorični fond soc. stranke. Nihče ni prispeval vanj. Eden je dobil iz urada JSZ. nabiralno polo, pa jo je vrgel v peč.

•

Bil sem na posetu v neki hiši, kjer sem sestal rojaka. Imel sem pri sebi iztis Proletarca in ga vprašam, če se bi naročil na ta list. "Ne vidim brati," je odgovoril. "Vzemi vsaj to številko." Ni je hotel in ponovno trdil, da ne vidi. Mnogo je slepih in gluhih.

•

Dne 5. novembra so bile volitve v občinske in okrajne urade. Demokrat Copeland je bil ponovno izvoljen za sodnika. "On je gud," je zatrdil rojak, drugi pa je ugovarjal: "Le nikogar hvaliti. Demokratje ali socialisti, vsi so enaki."

Misleči delavci vedo, da to ni res. Demokratje in republikanci so ena stranka enakih ljudi, toda socialistična je stranka programa, načel in poštenja.

"Saj je bil Abraham Lincoln tudi republikanec, pa je le bil gud men," je argumentiral rojak.

Joseph Robich.

NA POVRATKU IZ WAUKEGANA.

Bluford, Ill. — Ko sem prišel iz slavnosti 15-letnice друš. št. 14 JSZ. v Waukeganu dne 29. novembra, sem se ustavil nekaj časa v So. Chicagu pri sorodnikih. Mrzlo je bilo ko sem prišel v Waukegan, mrzlo v Chicagu, in pravim sem, da tukaj, ker smo bolj na jugu, ne poznamo takega mraza. Bilo je gorko, ko sem odšel, ali v Chicagu in Waukeganu je bilo pod ničlo.

Ko sem se vrnil, je bilo doma vse narobe vsled mraza, kajti tiste dneve je bilo tukaj mrzlo kakor v Chicagu. Mraz mi je napravil precej škode.

Naslednji dan sem šel na delo. Ko pridem v round-house, so me vsi delavci obkolili ter vpraševali, ako sem imel good time. Ko sem se pripravil, da jim povem, kako imenitno sem bil sprejet in pogoščen, pride eden k meni, me pozdravi in pove, da je v tovornem vagonu na bližnji progi en nigger, ki si ne more pomagati. Nekaj je z njim narobe, mi je dejal. Generalnega formana še ni bilo, pa sem si vzel pravico, da vidim, kaj je. Videl sem grozen prizor. Ubogi črnec je ležal v kari z zmrznjenimi rokami in nogami. Hitro sem ukrenil, da so ga prenesli, pozval zdravnika ter sporočil nezgodo v šerifov urad. Odpeljali so ga v bolnišnico v Mont Vernon. Postopal sem tako v odsotnosti predpostavljenih, v veri, da je treba bližnjemu pomagati. Prišedšemu generalnemu formanu sem stvar pojasnil, ki mi je dejal, da bi on ravno to storil.

Taki slučaji se pozimi najbrž često pripete. Delavci brez bivališča, pa bili beli ali črni, se vozijo s tovornimi vlaki na begu pred gladom in za delom. Doleti jih mraz, želodec je prazen, prostora nikjer, kjer bi se pogreli.

Dotični črnec se je vozil iz Paducka, Ky. Bil je slabo, lahno oblečen in sestradan.

Brezposelnost je tudi tukaj velika. Farmarji v tem okrožju so sami siromaki; pozimi silijo v šape in so pripravljeni delati za vsako ceno. Na železnicah je ta ugodnost, da se stare delavce ne more izriniti tjavendan kot se jih izriva v tovarnah. Tu ni v običaju, da bi odslovili starega delavca ter najeli novega, razen ako novega potrebujejo. Kadar ni dovolj dela, odslove tiste, ki so bili zadnji najeti. To je v pogojih, ki jih je uveljavilo železniško delavstvo. Niso slabe, te določbe, ali bile bi boljše, ako bi imel delavski-železniški odbor od stran delavstva bolj energične zastopnike.

O aktivnostih med Slovenci ne morem poročati, ker tukaj ni Slovencev.

Joe Mihelich.

TO IN ONO IZ COLLINWOODA.

Trume brezposelnih se pomikajo od tovarne do tovarne z mrkimi obrazi, s skrbjo, kaj bo jutri, čez teden ali mesec, če ne bo dela. A dela ni. "Ne rabimo," pravijo v eni delavnici, v drugi pojasnijo, da delavce še odslavljajo, v tretji se kažejo v oči napis "No Help Wanted."

Obljubljali so nam prosperiteto, a namesto nje so nam dali nezaposlenost. Prihodnje leto pa bomo zopet verjeli obljubam v dobre čase in volili "po starem."

•

Svetozar Banovec, operni pevec, mi je naročil, da naj v njegovem imenu izročim prisrčne pozdrave vsem, s katerim se je imel priliko spoznati za časa svojega obiska v Collinwoodu. Pravi, da se je bil tu v kratkem času popolnoma udomačil, počutil se je kakor brat med brati in sestrami v tujini. Mnogo imen si je zapisal v notes. Star pregovor pravi: "Prijazne ljudi ima vsakdo rad."

•

V nedeljo 22. decembra zvečer priredi pevski zbor "Miroslav Vilhar" (SDZZ) svoj prvi koncert na odru Slov. del. doma na Waterlo Rd. Program je skrbno izdelan. Ima precej variacijskih točk, ki bodo novost na našem odru. Par pesmi zapoje mešan, moški in ženski zbor. Razen teh boste čuli soliste, duet in kvartet. Sodelovali bodo tudi dobro znani pevci Fr. Plut, L. Bele in Lazar. Do solz se boste smejali ob izvajanju kabaretne točke "Pozdravi," v kateri boste videli, kako čudni in različni so pozdravi Gorenjca od našega Ribničana, ali zaljubljenega božjega volka, ako pozdrave razumemo po svoje, kakor jih je "ata Žužamaža."

V viziji s petjem vam bo predstavljeno "Naše Primorje," tisoč in ena smrt slovenskih fantov doli ob bistri Soči, na skalnem Doberdobu, da bi ostal rod Slovencev združen rod na svoji zemlji, toda sovražna sila mu je razklala deželo in zatira, preganja in zapira one, ki jih je podjarmila.

"Večer na vasi" vas bo spomnil na mlada leta, ko ste tam za vasjo vriskali in peli "Po gorah grmi in se bliska."

Višek smeha bo nedvomno dosegel kuplet "Čevljar in krojač", dva zapita, nič prida "antverharja."

Radi slabih časov je zbor "Vilhar" določil kolikor največ mogoče nizko vstopnino. Sedeži so 50c in 75c.

Upamo da vsi, kateri radi čujete lepo petje in se poleg tega lahko še pošteno nasmejete, boste prišli v nedeljo zvečer 22. decembra na koncert v SDD.

Cenjeni sodelavci, proletarci, "Vilhar" vam je vsikdar na razpolago, ako potrebujete njegovega sodelovanja. Sodelujte tudi vi z nami. — **V. C.**

ZABAVA NA STAREGA LETA VEČER V PINEY FORKU.

Piney Fork, O. — V torek 31. decembra na Silvestrov večer bo imel klub št. 95 JSZ. zabavo v prostorih s. Zaveršnika. Prične se ob 7. zvečer. Imeli bomo dobro godbo, izborno postrežbo, najsrečnejši avtomobil pa dobe darilo.

Cenjeno občinstvo tu in v okolici vabimo, da pride na naše prireditev in se v veselem krogu prijateljev in znancev poslovi od starega leta ter se prismeje v novo. — **John Crnjavich.**

AGITATORJI NA DELU

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Jankovich, Cleveland, O.	12
Joseph Snoy, na agitaciji v W. Va.	8
Joseph Radel, st., West Allis, Wis.	4
Frank Ilersich, Virden, Ill.	4
Albin Karničnik, Hendersonville, Pa.	3
Peter Zmerzlikar, Mohrland, Utah	3
Anton Slobodnik, Crested Butte, Colo.	3
Marko Tekavec, Canonsburg, Pa.	2
Louis Britz, Lawrence, Pa.	2
John Kopriva, Raton, N. M.	2
John Krebel, Cleveland, O.	2
Charles Pogorelec, Chicago, Ill.	2
John Terčelj, Strabane, Pa.	1
Vincent Yaksetich, McIntyre, Pa.	1
H. Stanich, Collinwood, O.	1
Frank Barbič, Collinwood, O.	1
John Kobal, Johnstown, Pa.	1
Andy Zlatoper, Maynard, O.	1
Frank Gregorin, Little Falls, N. Y.	1
Frank Česen, Detroit, Mich.	1
Jake Rupnick, Sheboygan, Wis.	1
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	1
John M. Stonich, Frederick, Colo.	1
Skupaj	58
Prejšnji izkaz	70

Razveselite svojce in prijatelje!
Za božična darila jim dajte knjige.

Priporočamo vam sledeče, ki so kras knjižnici, imajo lepo vezbo in so dobra literarna dela:

Janez Trdina, **Zbrani spisi,** 5 zvezkov, vsaki $2, cela skupina $9.00.
H. Arcibašev, **"Sanin,"** $1.50.
Album slovenskih književnikov, $5.00.
"Beg iz teme" (ruski pisatelji), $1.25.
Ivan Cankar, **"Podobe iz sanj,"** 75c; **"Moje življenje,"** 85c.
Izidor Cankar, **"Obiski,"** $1.25.
Ivan Cankar, **Zbrani spisi,** posamezni zvezki po $2, vseh sedem $13.00.
Zgodovina slovenskega naroda, $4.00.
Aškerčeve pesmi: Akropolid in Piramide, $1.25; Jadranski biseri, $1.25; Junaki, $1.25; Mučeniki, $1.25; Primož Trubar, 65c; Balade in romance, 50c; Atila v Emoni, 50; skupaj $6.65. Ako naročite vse te skupaj, jih dobite za $5.00.
Finžgar, **"Iz modernega sveta,"** $1.50.

ANGLEŠKE KNJIGE:

Boston (dve knjigi) Upton Sinclair	$3.50
Ancient Lowly (C. Osborne Ward)	$5.00
Ancient Society (Lewis H. Morgan)	$1.50
Oil (Upton Sinclair)	$2.50
Republic of Plato	$2.00
Walls and Bars (Debs)	$1.50
Debs, His Authorized Life and Letters	$1.00
Yerney's Justice (Cankar-Adamic)	.50
King Coal (Upton Sinclair)	$1.50
The Cry for Justice (Upton Sinclair)	$2.00
Jimmie Higgins (Upton Sinclair)	$2.00
The Jungle (Upton Sinclair)	$2.00

Poročajte o volitvah in sklepih v vašem klubu.

Poročajte, kdo so člani odbora vašega kluba za prihodnje leto. Poročajte o prireditvah, o priporočilih glede prihodnjega zbora in o vsem drugem, kar bo zanimalo čitatelje.

John Metelko, O. D.
Preiščemo oči in določimo očala.
6417 St. Clair Ave.,
CLEVELAND, O.

Pristojajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA"
Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00.
Ustanavljajte nova društva.
Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. LAWNDALE AVE.,
CHICAGO, ILL.

"The Milwaukee Leader"
Največji ameriški socialistični dnevnik.—Naročnina: $6 na leto, $3 za pol leta, $1.50 za tri mesece.
Naslov: 528 Juneau Ave.
MILWAUKEE, WIS.

FRANK MIVŠEK
Coal, Coke and Wood.—Gravel.
WAUKEGAN, ILL. Phone 2726

ROYAL BAKERY
SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.
ANTON F. ŽAGAR, lastnik.
1724 S. Sheridan Rd.,
No. Chicago, Ill.
Tel. 5524
Gospodinje, zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarne.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO
kavarna MERKUR
3551 W. 26th St.,
CHICAGO, ILL.
(V bližini urada SNPJ in Proletarca.)
FINA KUHINJA IN POSTREŽBA.
KARL GLASER, lastnik.

VINKO ARBANAS
1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 4340
SLOVENSKO-HRVATSKA TRGOVINA CVETLIC.
Sveže cvetlice za plese, svadbe, pogrebe itd.

TRINERJEV KRASEN STENSKI KOLEDAR ZA LETO 1930

Lepota narave je čudovito izražena po slavnem artistu Alphonsu Mucha v njegovem 1930 stenskem koledarju za Trinerjevo grenko vino. Začnete prosto dihanti ko ogledujete čudovito, idealno izražanje barv, poetične podlage in izvrstne risbe, kar napravi lep okrasek v vašem domu. Trinerjevo grenko vino je vredno enake slave, vsled njegove zdravilne kakovosti za želodec in je prava sreča za ljudi, ki trpe na želodcu. Preskrbite si naš stenski koledar zastonj od vašega lekarnarja, ali pa pošljite 10c za poštne stroške na naslov: Joseph Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

MLADENIČI - MOŽJE!
Obleka po vaši meri
MI vam izdelamo obleko ali suknjo, da vam bo pristojala kakor rokavica na roki.
ČISTA VOLNA SAMO- **$25.00**
Naročite si obleko ali suknjo pri nas.
Delo jamčeno
John Mocnik
6517 St. Clair Avenue
CLEVELAND, OHIO

Če hočete dobre, trpežne harmonike, se obrnite name

Izdelujem jih lično z vsakovrstnimi okraski iz celuloida.
Pišite po cenik.
John Mikuš
6607 Edna Ave.,
CLEVELAND, O.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
Office hours at 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily
At Hlavaty's Drug Store
1858 WEST 22ND ST.
4:30 — 6:00 P. M. Daily
Except Wed. and Sunday only by appointments.
Residence Tel. — Crawford 8440

Dr. Andrew Furlan
ZOBOZDRAVNIK
vogal Crawford and Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)
Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

FENCL'S
RESTAVRACIJA IN KAVARNA
2609 S. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.
Tel. Crawford 1382
Pristna in okusna domača jedila. Cene zmerne. Potrežba točna.

ANTON ZORNIK
HERMINIE, PA.
Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Herminie 2221

"NEW LEADER"
angleški socialistični tednik
Izhaja v New Yorku. Naročnina $2 na leto, $1 na pol leta. Najboljše urejevan angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita. Naročite si ga tudi vi. Naročnino zanj sprejema "Proletarec".

MARTIN BARETINCIC
POGREBNI ZAVOD
324 Broad Street
Tel. 1475 JOHNSTOWN, Pa.

DR. OTIS M. WALTER
ZDRAVNIK I KIRURG
4002 W. 26th St.,
CHICAGO, ILL.
V uradu od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7:30 zvečer.
TEL.: LAWNDALE 4872.
V FRANCES WILLARD BOLNIŠNICI
od 9. do 10. dopoldan ob torkih, četrtkih in sobotah.

Victor Navinshek
331 Greeve Street,
CONEMAUGH, PA.
Trgovina društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.
Svilene zastave, slovenske, hrvatske in ameriške.
Zaloga godbenih inštrumentov ter finih
COLUMBIA GRAFONOL
od $30 do $250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.
Moje geslo je:
Zmerne cene in točna postrežba.
Pišite po moj veliki cenik.
Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

POŠILJITE DENAR POTOM BRZOJAVA!
MILLARD STATE BANK
3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill.
pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštnem uradu v 3. do 5. dneh, in to brez odbitka.
Mi smo potrošili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj.
Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštnih cen bodisi katerekoli druge banke.
Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.
URADNE URE:
V pondeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00. — Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC
Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906

Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager .... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:
United States and Canada, One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.—Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

Address:
PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone Rockwell 2864.

BOŽIČ

Vprašajte trgovce kjerkoli v ameriški Uniji, in priznali vam bodo, da so imeli v tej božični sezoni veliko manj prometa kakor prejšnja leta. S strahom ugotavljajo, da smo v gospodarski krizi.

Armada brezposelnih je ogromna. "Ljudje imajo še denar," pravijo trgovci, "toda ker so mnogi brez dela, ali pa so v nesigurnosti zanj, ga hranijo."

Veliko jih je, ki ne občutijo krize. Njihovi dohodki se merijo še vedno v deset in stotisočih, in če jih je kako leto nekaj manj, se jim nič ne pozna. Dela ne iščejo, ker delajo drugi zanje.

Še več je onih, ki ne bodo imeli božične pojedine, ki zmrzujejo in gledajo obupno v bodočnost. Milijone je takih, ki imajo le za sproti — malo več na božič, pa toliko manj skozi mesec ali dva pozneje.

Vzlic temu voščimo vsi drug drugemu vesel božič.

JUGOSLOVANI "PO VETRU"

Navajeni smo očitkov, da smo socialisti protinarodni, ker smo internacionalci. Pred vojno so nam predbacivali, da smo proti slovenstvu, med vojno, da smo proti združenju Jugoslovanov, ker se nismo navdušili za Krfsko deklaracijo, sedaj, ko je beograjska vlada uradno priznala, da obstoji "jugoslavenska nacija," pa so hudi na nas, ker smo "proti jugoslovanstvu in za izoliranje Slovencev."

Ker ne gremo na konzulovo slavnost, pa smo proti jugoslovanstvu. Ker ne sodelujemo na priredbah ljudi, ki bi se radi po hrbtih mase vzpeli navzgor k "ugledu" med Amerikanci in med gospodi, "ki kaj štejejo," pa ti zapišejo: "Voditelji slovenskih socialistov že leta in leta vrše propagando proti jugoslovanstvu."

Urednik, ki si upa to trditi, pač nima nikakega spoštovanja do resnice. Ampak je vseeno zanimivo, kako si to jugoslovanstvo predstavlja. Udeležujmo se skupno slavnosti, ki se vrše pod pokroviteljstvom jugoslovanskih konzulov, "kajti ne smeli bi pozabiti, da vsaj polovica članstva naših organizacij še spada pod Jugoslavijo . . ."

Hm, torej skrbimo, da bo to članstvo tudi ostalo "pod Jugoslavijo," čeprav živi tukaj.

Nekaj teh naših "naprednjakov" sodeluje v "pripravljalnih odborih" za slavja, ki so veliko bolj lakajska nego pa jugoslovanska. Zadnjič so imeli v počast novemu konzulu banket. Stoloravnatelj je pozval čikaškega slovenskega župnika, da naj moli. Bil je v večini banket pravoslavnih ljudi, ali "toleranca," ali pa mogoče "skupno delo," ali pa "politika" — nekaj gotovo — je narekovala, da bo molitev katoliškega fajmoštra bolj na mestu kot pa pravoslavnega popa.

V nedeljo 1. decembra so prišli jugoslovanski konzularni gospodje v cerkev sv. Štefana, pravoslavni v pravoslavno, in v slovenski so slovenskemu župniku poljubljali roko. Zvečer so se vsi skupaj navduševali za jugoslovanstvo in jolietski Zalar je bil slovenski govornik . . . Vso dvorano občinstva je navdušil, da je urnobesno ploskala in vikala.

Zelo lepo. Toda čemu so jolietski Slovenci še vedno poznani v mestu pod imenom "Austrians?" Čemu je njihova farna cerkev še vedno znana kot "Austrian church?" Kaj je storil Zalar in drugi slovenski voditelji v Jolietu za jugoslovanstvo med vojno? Čemu so postali Jugoslovani šele ko je francjožefovstvo leglo v grob in ko so dobili priliko, da se svetijo na "jugoslovanskih" slavnostih?

Dne 21. novembra je minilo dvajset let, od kar se je v Ljubljani vršila konferenca jugoslovanskih socialistov, katera je razpravljala in sklepala o delu, odnosno taktiki, ki naj bi dovedla v politično združenje Jugoslovanov in v združenje balkanskih držav v balkansko federacijo. Leto pozneje se je zborovanje nadaljevalo v Beogradu. Na konferenci v Ljubljani pred dvajsetimi leti so bili zastopani Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari, razen teh pa so poslali zastopnike tudi Čehi in Nemci. Vodilne osebnosti na zborovanju so bile Etbin Kristan, Dimitrij Tucović, Juraj Demetrović, Viljem Bukšeg, Jakšić, od Nemcev Viktor Adler in Dr. Karl Rener.

Brez strahu pred preganjanji je ta konferenca zaključila, da je naloga Jugoslovanskih socialistov otvorjeno propagirati idejo zedinjenja Jugoslovanov ter stvoritev balkanske federacije. Temu programu je ostalo socialistično gibanje med Jugoslovani zvesto, kar priča zgodovina. Ampak med jugoslovanstvom, ki poljublja roke, ki se topi v neiskrenih molitvah ter se navdušuje ob praznih frazah, in med našim je seveda razlika.

Nu, malo nas je, ali . . .

Chicago je veliko mesto, v katerem je okrog 30,000 različnih tolovajev, tisoče drugih, ke se pečajo z "nelegalnimi" poklici, npr. s prostitucijo, igralnicami, butlegarstvom itd., par milijonov si služi kruh z delom, politično pa so Čikažani domalega pol-in-pol republikanci in demokratje. Večinoma so pripadniki te ali one vere, kar potrjujejo mnoge cerkve ter druge verske ustanove.

V Chicagu je tudi nekaj tisoč socialistov, toda organiziranih je sedaj bolj malo. Naši prijatelji se nam vsled tega "rogajo," češ, kaj boste vi, ko je vas komaj eno perišče!

Dobro, toda naše kompanije nas ni sram. Smo pač rajše v družbi značajnežev, nego zmešanih glav, renegatov in oportunistov ter drugih prej navedenih "elementov." In končno, Michigansko jezero še ni posušeno, Chicago raste, in tudi socialistično gibanje po svetu raste. Marsikje so se mu rogali pet, deset, petnajst, dvajset in petindvajset let nazaj. Tist', ki so v svoji omejenosti zbijali šale na račun socialistov — kdo so že bili —? In kje so sedaj?

Le žal, da bodo oni, ki se socialistom danes rogajo, skušali biti prvi v socialistični organizaciji, ko hitro začne veter pihati ugodno v socialistična jadra. Oportunizem jim bo narekoval, da je dobro biti tam, kjer se obeta večina in moč. Ampak naše gibanje jih je znalo izločiti v prošlosti in jih bo v bodoče. Z vsem navdušenjem jih privoščimo družbi, kateri spadajo in kolebajo v nji.

FLIS

Flis želi, da čitatelji njegovih člankov, poročil in statističnih podatkov sporoče, v koliko jim njegovo delo ugaja. Priporočeno jim je, da pošljejo če že nič drugega kos papirja v pismu, ali dopisnico, s kratkim "da", kar bi značilo, da dotičnik glasuje, naj FLIS ostane ter vrši svoje delo kakor dozdaj.

V zadregi je za sredstva. Izdatki so visoki, če hoče, da zalaga liste z gradivom kakor jih je dozdaj, in da odgovarja na tisoče pisem v vseh jezikih, ki prihajajo v njegov urad.

FLIS vrši hvaležno delo. Slovensko časopisje je imelo od njega velike koristi. Nekateri so priobčili takorekoč vse, kar jim je poslal, marsikaj celo v uredniških člankih. "Proletarec" je rabil le redkokdaj kako stvar, ne zato, da ne bi bilo poslano gradivo dobro, nego zato, ker ni bilo prostora, in pa ker so čitatelji lahko čitali isto že v drugih listih.

Slovenski oddelek FLISa mora dobiti $1500 do novega leta, kar je njegova kvota. Dobiti jo mora med Slovenci, ostalo, kakor poroča FLIS, bodo dali Amerikanci. Tudi drugim narodnostnim oddelkom FLISa so določene kvote.

Ali bodo slovenske publikacije, ki so imele največ koristi od poslanega jim gradiva, pomagale zbrati odmerjeno vsoto? Upamo. Prihranile so mnogo na uredniških plačah, pa lahko nekaj od tistega vrnejo FLISu. Mogoče so to že storile, posebno one, ki so gmotno močne Pri nas je dala malo vsoto JSZ., da pokažemo dobro voljo. Kjer ni, cesar ne vzame. Ampak $1500 ni visoka vsota. Če listi hočejo, bo zbrana do določenega datuma in slovenski oddelek FLISa ostane.

Izmed organizacij, kolikor razvidimo iz poročil, se je s prispevkom največkrat odzvala SNPJ. Članki FLISa so bili in so enako v korist članstvu vseh organizacij. Naj se, sedaj tega spomnijo ter pripomorejo, da slovenski oddelek ne bo zadnji v beleženju prispevkov, za katere je vprašal v svrho, da se ga ohrani.

ZA CERKVE MORA BITI

Ljubljana ni veliko mesto, ima pa mnogo cerkva, samostanov, kapelic, duhovnikov in kar še spada zraven. Pa vendar ne še zadosti. Nedavno so v Mostah tik Ljubljane sklenili, da ustanove faro in sezidajo veliko cerkev, četudi imajo že velik hram božji samo deset minut od prostora, kjer bodo zgradili novo . . . Občina je dala za gradnjo nove cerkve kot prvi obrok 200,000 dinarjev (približno $3,600) iz občinskega imetja . . .

Z novo cerkvijo bo imela Ljubljana z ožjo okolico 12 velikih in 6 manjših cerkva ter nekaj kapelic. Ena cerkev za vsakih štiri tisoč prebivalcev. Vsote, ki jih ljudstvo potroši za cerkev, so ogromne. Satirik tolaži svobodomislece, češ, kaj bi tarnali! V Rimu je še slabše, kajti tam imajo kar 300 cerkva! In resignirane odgovarja: "Da, toda v Rim prinašajo cerkvam novce iz vseh krajev sveta, ljubljanske pa so odvisne samo od domačega prebivalstva. Kvečjemu, če dobe tu in tam tak ameriški dolar in pa nekaj tisoč dinarjev od kmetic, ki prinašajo v mesto živila in nekaj izkupička puščajo cerkvam za maše in vbogaime.

Kadar zmaga dolar, imajo glas o javnih zadevah ljudje, ki so bogati. In čim bogatejši so, temvečjo besedo bodo imeli. Bogastvo bo imelo vedno večjo vrednost kakor pa ljudje. Lastninske pravice bodo svete in nedotakljive, med tem ko bodo človeške pravice, ki se tičejo sreče in blagostanja, prezrane.

VŠČIPCI

Pogrešamo "Vščipce."

Iščemo teden za tednom po straneh,
moledujemo, vprašujemo,
čakamo,
— povejte že, kaj je z
"Vščipci"?!
Če jih več ne bo, če jih ne daste,
— pa list odpovemo!

Živko Pintar.

(Opomba urednika "Vščipcev". — Ta kolona je bila opuščena na prizadevanje društva narodov, ki je za mirne, prijateljske odnošaje med ameriškimi Slovenci. Obnovimo jo, ker miru vseeno ni, in par ker smo se zbali Živkove grožnje.)

Kaj je z "Rumeno nevarnostjo."

Po ruski revoluciji so "civilizirani" vsi v strahu oznanjevali "rumeno nevarnost," ki nam preti iz Azije. Barbarska Rusija se bo združila s Kitajsko in pokončala kulturni svet. — Danes pa Stimson svari Ruse, naj se za božjo voljo nehajo pretepati s Kitajci.

Kaj ste zadeli na bazarju?

List inkorporirane svobode je veliko pripomogel s svojo reklamo "vsi na bazar sv. Štefana," da je cerkvena kasa odebelila za nekaj stotakov. Bivšim svobodomislecem pošiljajo iskreno zahvalo za nepričakovano sodelovanje očetje frančiškani.

Ali imate dober spomin?

Se še spominjate, kako so "progresivci" vpili o "korumpirani, bankrotirani monarhiji Jugoslaviji," zato ker je SNPJ. sklenila dogovor z Zadružno banko v svrho praktičnejšega izplačevanja posmrtnin dedičem svojih članov? Ali vidite, kako se sedaj isti ljudje navdušujejo za "korumpirano monarhijo" in se zgražajo nad socialisti, ker nočejo z gospodi diplomati poljubljati rok župniku Murnu, moliti na njihovih banketih, in vpiti živijo kralj na njihovih slavnostih? Vreme se menja, ampak ne toliko kakor eni naši ljubi rojaki, ki se zvečer že ne morejo več spominjati, kakšnega propričanja so bili zjutraj.

—Pika.

Odličnost v praksi.

"Odličen slovenski književnik" zmerja najboljšega slovenskega literarnega delavca z "janezom", njegov somišljenik Bruce (Brus) pa s hlapcem. To je zelo kulturno in jako filozofsko. — BN.

Vsi delajo za ljudstvo.

Vsi delajo za ljudstvo, posebno tisti, ki delajo "samo" za slovensko ljudstvo. — Tone Pc.

Amerikanizatorji???

Stiki s starokrajskim zadružništvom so bili neameriški — mi smo vendar tukaj, kaj nas briga stari kraj! — Isti igralci leto pozneje: "Ne odvračajte se od svoje očetnjave, kajti polovica članov naših organizacij še spada pod Jugoslavijo! Živijo kralj! Doli s socialisti!"

Arhivar.

"Crveni koledar."

"Proletarčev" koledar ima večjo pravico, da se imenuje "crveni," kakor pa "Radnikov."

J. Mlinarich.

Združevatelji.

"Združimo se s Srbi in Hrvati," kličejo v novem papirju. Kako se naj združimo, ko pa tista grupica razdružuje drage Slovence v še več grupic? — Radovedo.

Nismo edini.

Slovenci niso edini narod, ki se rad preklja. Poglejte Kitajce.

Modrijan.

Ugotovitve.

Čikaški župan W. H. Thompson je utihnil.

Blok iz cementa je razpadel.

Stari zavezniki so se sprli.

Dober član.

Neki član je plačal vsega skupaj okrog $160 asesmenta, v istem času pa je prejel blizu $400 podpore. Nato je "jednoto pustil" ker je diktatorska in velikodušno prepustil tajniku, da je plačal zanj poslednji asesment. Toda izpod ene diktature je odpotoval v drugo. Jako svobodno postopanje. — Jednotar.

Konvenčni zapisnik.

Konvenčni zapisnik še straši. Ustvarjeno je pravilo: Meni plačo, vam delegatom, odborníkom in članom pa odgovornost. Zdravo, ko boste imeli še kak posel, pa me še najemite. — ??

Dvojna mera v združevanju.

Frančišek Združevaljski: "Združimo društva, združimo društvo, društva vseh dežel, združite se!" (Isti svetnik v drugem kraju: Razdružimo društvo v dva, da bosta dva.) — Jednotar.

"Proletarca" bodo "uničili."

Kdo? Potrkajo, trije kralji vstopijo in raztolmačijo na dolgo, vsi na široko, da je treba "Proletarca" zbiti, na uho pa zaupno pošepečejo: "Uničili ga bomo." A tako? Da, tako.

Neverni Tomaž pa se spomni "Socialistične zarje," "Delavske Slovenije," "Delavca," "Zvonkovega "Glasa Svobode" in pa tisočakov, ki so bili izdani za te liste, da "uničijo," ali pa "uništijo" Proletarca. Ne gre, bratje! Ne ide, braćo! — Agitator.

Prosimo pojasnila.

Prosimo, da pojasnite: Ker tako z veseljem delite denar JRZ., čemu ga z enakim navdušenjem ne delite tistega, ki ga "IMA" Slovenska Liga, Slovensko zavetišče, Slovenska narodna zveza, Jugoslovansko Viječe in Jugoslovanski odbor? Samo slednji je zapravil desetkrat toliko kot je J. R. Z. sploh kedaj imelo v svoji blagajni. — Tone Pc.

Ne bodite naivni!

Ko se je "Slovenija" pretvorila v "Delavsko Slovenijo," so njeni hrvatski agitatorji šli po naselbinah in pripovedovali slovenskim delavcem, da "Proletarca" kmalu ne bo, da so njegovi urednik lumpi, izdajalci in tako naprej.

Podobne taktike so se pred tem posluževali agitatorji eselpistične "Socialistične Zarje" in po smrti "Del. Slovenije" — tednika "Delavca."

Zvonko Novak s svojimi pristaši se ni sramoval nobenega načina blatenja, da obdrži na površju svoj list. Po smrti tega je Anton Šabec ustanovil mesečnik "Dom in Svet" ter šel za naročniki. Pravil je rojakom o lumparijah socialistov, s histerično nervoznostjo je vlačil iz žepov pismo, ali pisma in tolkel s prsti po njih, češ, glejte, tu jih imam, črno na belem, razkrinkani bodo — boste videli, ko pride konvencija — dajte tri dolarje za moj novi list. In naivni rojaki so mu dajali dolarje ter mu celo pomagali v agitaciji. Čemu tolikšna lahkomišljenost?

Z enako umazanimi metodami se je vrgla v agitacijo za svoj list skupina, ki misli, da z blatenjem, obrekovanjem in lažmi dviga vrednost svoji robi. In ljudje, kakor običajno, dajejo peneze in eni celo pritrjujejo pijanim zdražbarjem. Človek bi želel več pameti med ljudmi in manj naivnosti.—RK.

Vesel božič.

Vesel božič vsem vam, ki ste na borzah prišpekulirali, mnogo prihranili, ki imate dobra, stalna dela, lepa stanovanja in ljubo zdravje. Če imate to, ste v posesti vseh pogojev, ki so potrebni za "vesel božič in srečno novo leto." Ako jih nimate, bodite za spremembo nekaj ur vseeno veseli. Kvort ali dva in nekaj sendvičev pripomore do tega učinka. —Pika.

(Prispevateljem "Vščipcev."— Vse, kar pošljete v to kolono, mora biti podpisano, tudi če želite, da se stvar objavi brez vašega imena. Prispevkov, ki se nanašajo na gole osebne boje, ne priobčujemo. — Urednik "Vščipcev.")

ŽENSKO DELO IN BREZPOSELNOST

Civilizatorni in kulturni napredek na eni strani in gospodarska oslabelost moškega, kot očeta in soproga, podžiga in sili žensko k samopomoči in k uveljavljanju svoje lastne osebnosti.

Danes skoro ni poklicne panoge, kjer bi ženska ne poizkušala svoje zmožnosti in jo tudi dejansko dokazala.

Že iznajdljivost in žilavost, s katerima povprečna družinska mati bije svoj gospodarski boj in privede svoj naraščaj zmagovito do boljše eksistence kot je je bila sama deležna, ovrže vse trditve o ženski manjvrednosti iz bioloških ozirov. Kakor v družini, tako se uveljavlja ženska tudi v vsakem drugem poklicu, kjer ji je dana možnost svobodnega razmaha.

Dasi tudi gospodarski razvoj čedalje neizprosneje trga ženski naraščaj iz družinskega naročja in ga meče na delovni trg industrije in trgovine, vendar žensko poklicno udejstvovanje izziva odpor filistrov in konservativcev obojega spola.

Tudi brezposelnost, ki dela preglavice državnikom in narodnim gospodarjem vsega sveta, pripisujejo deloma ženskemu delu v pridobitnih poklicih. Zlasti trdijo to oni, ki se ne zavedajo globokejših vzrokov tega zla.

Da se pomudim nekoliko pri vzrokih brezposelnosti, naj omenim, da ji je poleg prenaglega naraščanja prebivalstva temu neprimerna razdelitev dela in dobička glavni vzrok. Nekoliko primerov:

Dočim se delavstvo vsega sveta bori za skrajšanje delovnega časa in objektivni ter nepristranski znanstveniki in socijologi statistično dokazujejo njegove ugodne posledice za narodno gospodarstvo, se temu delodajalci z vsemi razpoložljivimi sredstvi upirajo.

Jasno je, da bi z osemurnim delavnikom štirje delavci, ki sedaj delajo po deset ur dnevno, prihranili delo petemu delavcu, ki sedaj duševno in telesno propada v brezposelnosti.

Ko so prvi stroji začeli nadomeščati ročno delo, jih je delavstvo razbijalo iz bojazni, da mu bodo odvzemali delo in s tem možnost življenja. Tedaj je smatralo delavstvo stroj kot svojega najhujšega sovražnika in se ni zavedalo, da mu je namenjen kot pomočnik, ki naj mu lajša delo in omogoča boljše življenje.

Dasi se je v tem pogledu že mnogo obrnilo od tedaj na bolje, vendar še danes pretiran pohlep posedujočih po dobičku sabotira blagodejni upliv iznajdbe stroja. Dočim sedaj en delavec v predolgem delovnem času streže često celo dvema strojema, bi lahko, ob pravilni delitvi dela v prid delavstvu, dva delavca izmenoma stregla enemu stroju. Tudi tako bi se zmanjšalo število brezposelnih.

Kar se tiče ženske konkurence na delovnem trgu, ako se pusti iz vidika upravičeno pravilo svobodnega razmaha vsakega človeka, je razmerje isto kot doslej navedeno. To je: Vedno povzroča preobremenitev enega človeka z delom brezposelnost drugega.

V tem pogledu beležimo vedno glavni odpor proti zaposlitvi poročenih žen in družinskih mater. Temu bi delno ne ugovarjala preveč. Saj žena in mati ima dovolj dela in truda z gospodinjstvom in družino, zato bi jo bilo dobro razbremeniti. A treba je prej ugotoviti vzroke, zakaj si žene nalagajo dvojno breme truda in odgovornosti. Vzroka sta v glavnem dva: 1. Išče žena zaslužek, ker mož, ki ima po pravilih današnjega družabnega reda nalogo, skrbeti za družino, iz raznih vzrokov tej nalogi ne zadosti v zadostni meri. 2. Vzrok je ta, da se žene gotovih poklicev drže službe, ki so jo opravljale v svojem samskem stanu zato, da si ohranijo že deloma zasluženo pokojnino.

Trditev, da hodijo žene v delo oz. službo zato, ker jim gospodinjsko delo ne prija, ne drži. Gotovo bi vsaka žena v ugodnih gmotnih razmerah si tudi gospodinjsko delo znala tako urediti, da bi ji ne bilo v breme in bi si mogla nuditi tudi svojim željam primerno razvedrilo. Kako težko pa pušča mati svojo deco tuji negi in vzgoji, to more doumeti le oni, ki je to bol že sam doživel.

Ko smo ugotovili vzroke ženskega pridobitnega udejstvovanja, nam ni težak nasvet, kako te vzroke odpraviti in ta bi bil: 1. Preskrba vsakega otroka brez ozira na očetove dohodke; 2. starostno zavarovanje zakonske žene kot upravičena nagrada za njeno delo v družini. (Naj omenim, da so si angleške žene to že priborile, pri nas pa še čakamo na starostno zavarovanje poklicno zaposlenih.) Ženske konkurence na delovnem trgu so pa krivi tudi moški sami, ker pri mezdnih pogodbah dovoljujejo, da prejema ženska za delo, ki ga vrši enako kot moški, manjšo plačo. Prav pogosto se čuje ogorčena pritožba, češ: Ženska, pa ima tolikšno plačo Dogaja se celo, da pred mezdnim pogajanjem vpraša zaupnik žensko: Kaj misliš, koliko potrebuje ženska takole za preživljanje, koliko naj zahtevamo?! Pri tem niti ne pomislijo, da ima tudi ženska morda koga, ki čaka na njeno pomoč. Naravno je, da podjetnik zaposluje raje žensko, ki mu vrši isto delo za manjše plačilo kot moški. Mnogi dajo prednost omoženim ženam, ker so dognali, da iste pridneje in skrbneje delajo kot samska dekleta, ker delajo iz nujne potrebe. Torej prihajamo na upravičeno zahtevo, ki so jo zadnja leta osvojili tudi mnogi organizirani moški, to je: "Za enako delo, enako plačilo." Nepobitno dejstvo je, da dokler ne bosta gospodinjsko delo in materinski trud javno priznana enakovrednima vsakemu drugemu poklicu in temu primerno nagrajena, tako dolgo bodo poročene žene stremele za samostojnim zaslužkom izven svojega gospodinjstva. In to tudi one, ki imajo sicer poklic in veselje do gospodinjstva. Tudi je naravno utemeljena zahteva, da spada mati k otroku. Toda kako tej zahtevi zadostiti, ako mati nima sredstev za nego in vzgojo otroka.

Te zahteve zvenè mnogim pretirane, a bi se vendar dale izvesti s pomočjo vsot, ki se jih danes vporablja za podporo brezposelnim. Razume se, da se ne vdajam naivni misli, da bi bila z izločitvijo poročenih žen brezposelnost odpravljena. Zavedam se, da je treba tu temeljite preosnove vsega gospodarstva. Navedla sem zgorajšnje trditve, da ovržem neupravičena očitanja na naslov žen, ki bijejo boj za najnujnejše življenske potrebščine sebe in svoje družine.

Š. B. v "Ženskem Listu."

Socialistična internacionala proti fašizmu.

Fašizem v Evropi pomeni vojno nevarnost.

Amsterdamska internacijonala je priredila v Bruslju veliko protestno zborovanje proti fašizmu, ki sam po sebi pomeni vojno nevarnost. Kot govorniki so nastopili Vandervelde za Belgijo, Friderik Adler za Nemško Avstrijo, Leon Blum za Francijo in Wells za Anglijo. Celokupno časopisje obsoja fašistično bušketanje na vojno ter zlasti brani Jugoslavijo pred neutemeljenimi napadi fašističnega tiska.

Naročajte knjige iz knjigarne "Proletarca".

SILVESTROVA ZABAVA

kluba št. 1 v Chicagu v torek 31. decembra zvečer, Lawndale Masonic Temple, Millard Ave. and 23rd St. Domača godba. Prostora za 500 ljudi. Vstopnice v predprodaji 75c.

Joško Oven: Za Solncem

(Nadaljevanje.)

Istopimo v Gružu. Zlezemo na voz in proti Dubrovniku.

Razdalja med Gružem (pristanišče Dubrovnika) in Dubrovnikom je precejšna. Zdelo se mi je, ko smo se sukali okrog mestnih zidov, da nas fantje peljejo na sprehod, ali ko smo končno vstopili pri mestnih vratih v mesto samo, sem spoznal svojo zmoto. Dubrovnik je trdnjava.

DUBROVNIK, TRDNJAVA

Mesto pestre zgodovine.

Staro in lepo mesto je Dubrovnik z zgodovino s kakršno se skoro gotovo ne more primerjati nobeno drugo mesto v Evropi. Obdano s silnim zidovjem, ki je odbilo vse sovražnike, in pametnimi državniki je skozi tisoč let obstojalo kot republika. In še danes, ko je že davno zatonila njegova slava, še čutiš silo tega mesta, ko stojiš na ogromnem zidovju in občuduješ dela njegovih nekdanjih mojstrov. Kdorkoli namerava obiskati to mesto, naj ne misli, da ga bo ogledal in razumel v enem dnevu. Za Dubrovnik je potreba najmanj tri dni.

Skušal bom podati nekaj zgodovine.

V najstarejših časih je na mestu kjer je sedaj Dubrovnik stala ilirsko-grška ribiška vas Ragusa. Dubrovnik sam so ustanovili v prvi polovici sedmega stoletja begunci mesta Epidaurusa. S sabo so pripeljali svojega škofa, svetnike in pa latinsko formo države. V bodočih stoletjih so se prebivalci množili še od drugih beguncev raznih adrijanskih mest.

Ta čisto latinski karakter Dubrovnika začne ginevati šele v desetem stoletju. Latinski značaj pa mu je ostal tudi skozi pomejše stoletja kljub številnim slovanskim naseljencem, še posebno med plemstvom. V prvih stoletjih Dubrovnika je bilo veliko bojev med latinskimi prebivalci mesta in Sloveni, ki so bili naseljeni na hribih. Počasi sta se ta dva plemena začela zbliževati in razvoj mesta je bil zagotovljen.

Znano je, da so bili Dubrovčani spretni državniki ali tudi dobri rojaki. V večnem boju z Benetkami so slednje neštetokrat premagali, istotako Srbe, Arabce in Turke. Njih trgovina je rastla in z njo se jim je dvigalo bogastvo. Kontrolirali so skoro vso trgovino z Balkanom in tako postajali poleg Benetk ena glavnih trgovskih sil ob Jadranu.

Njihova državna forma je bila slična beneški ali kljub sličnosti drugačna. Mestu so vladali patricijі kot v Benetkah, na mesto doža je vladal rektor, ki pa ni imel pravic in moči beneških dožev. Vsaki mesec je bil izvoljen nov rektor, ki v resnici ni bil drugega kot marijoneta. Ob slavnostnih prilikah oblečen v krasno obleko z rdečim plaščem, obdan z vsemi emblemi moči, je zgledal kot pooseblјenje moči in sile. Ali ne on, in ne mali odbor enajstorice ni bil odločilen. Patricijі zadaj v velikem zboru (Maggior Consiglio) so bili vlada, nevidna vlada, ki je volila in odstavljala rektorje po svoji volji in pazila, da ni prišlo preveč moči v roko posamezniku in manjšini. Vsak patricij, star čez 20 let dobrega značaja, je bil član tega zbora, kateri je volil nešteto drugih odborov za upravo države. Če tudi je bila uprava popolnoma aristokratska, se vendar niso dogajale kake posebne frikcije med njo in ljudstvom. Ne bom našteval posameznosti v zgodovini mesta; omenim naj le še to, da je moč Dubrovnika rastla in se večala posebno po ozemlju, ki so ga na pameten način kupili brez krvavih bojev. In tako se začetkom štirinajstega stoletja začne zlata doba. V tem času je Dubrovnik sklenil in podpisal nešteto pogodb z raznimi državami in dvignil svojo trgovsko in državno moč na vrhunec. Kdor pozna zgodovino, ve, da da ni bil položaj te male republike lahak. Obkrožena od vseh strani s sovražnimi državami, in še posebno zavistne Benetke, je vzelo vse spretnosti takta in dostikrat sile, da je mogla skozi tisoč let ohraniti svojo neodvisnost.

Utrdbe.

Dubrovčanje so že zgodaj utrdili mesto. Prav pri morju na ogromnih skalah stojita trdnjavi Lovrjenac in Bokar. Obe sta bili postavljeni začetkom trinajstega stoletja. Te trdnjavi sta vezani z ogromnim zidom in se spajata v hribu z Mičeta stolpom. Tako je mesto popolnoma okroženo z zidom in je bilo v tistih časih v resnici nevzetljivo. Še danes nudi popotniku veličasten pogled in ob enem nudi priliko opazovalcu razumeti, kakšna so bila nekdanja utrjena mesta. V Evropi sta samo dve mesti, ki imajo še zidovja podobno dubrovniškemu — Carcassonne in Aigue-Mortes v južni Francijі. Mesto ima dva vhoda. Ploče in Pile. Nad obema so emblemi sv. Blaža, patrona mesta.

Dubrovnik ima veliko poglavje v jugoslovanski književnosti. Tu se je istočasno z renesanco v Italiji začela probuda hrvatske književnosti. Šiško Menčetić — (1457-1520), Ranjina, Palmotić, Gorgjić, in še posebno avtor "Osmana," Franjo Gundolić (1588—1638). Ti in nebroj drugih so dvignili ime Dubrovnika in dalmatinskih Srbo-Hrvatov ter dali mestu Dubrovniku ponosno ime "Slovanske Atene."

Tudi na drugih poljih vede so se Dubrovčani odlikovali. V matematiki in fiziki je Marino Ghetaldi (1566—1627). V medicini Baljivi, v astronomiji Roger Bošković (1711—87). V slikarstvu Andrej Dubrovničan. Tudi v poznejši dobi začetkom devetnajstega stoletja vidimo, da nadaljujejo delo Medo in Niki Pucić, Vodopić, Vojnović, Matija Ban itd.

Pojemanje Dubrovnika.

Začetkom sedemnajstega stoletja začne padati moč te male republike. Deloma strašen potres leta 1667, kateri je skoro popolnoma porušil mesto. deloma regrupiranje evropskih sil in frikcija med domačo aristokracijo ter ljudstvom jo je vedno bolj rinilo k usodnemu koncu, kateri je prišel 27. maja 1806 z okupacijo mesta po Napoleonovi armadi. S tem je bila zaključena skoro tisočletna neodvisnost ponosnega Dubrovnika. Po padcu Napoleonove vlade je prišlo mesto pod Avstrijo, kjer je ostalo do konca svetovne vojne. Danes je Dubrovnik posest Jugoslavije.

Dubrovnik je krasno mesto. Res je, da nima napolnjenih muzejev in palač, kot jih imajo gotova mesta v Italiji in drugod. Dubrovnik je tekom zadnjih stoletij zelo trpel in sovražniki so zaplenili vse kar je dosegla njih roka tako da je izvzemši nekaj cerkev in knjižnic vse prazno — na žalost — vse prazno. Ali nekaj je ostalo, to so hiše, palače in utrdbe, ki so preživele silni potres, potem morje v ospredju, lepe gore v ozadju. In potem tiste čudovito lepe ciprese in oleandri, ki delajo mesto in okolico kot en sam lep vrt. Ko sem videl vse to se mi ni zdelo čudno, da so branili vso to lepoto in ohranili svojo neodvisnost skozi tisoč let. Je bila pač vredna.

Mi smo stanovali v hotelu de la Ville na Gundolićevem trgu. Precej čeden starinski hotel z dobro kuhinjo. Od tu sem imel prav blizu skoro do vseh znamenitejših točk mesta.

Nekoliko opisa.

Začnem pri vhodu Ploče. Takoj pri vhodu opaziš zvonik, ki se dviga kot da je del ozidja trdnjave; to je samostan dominikancev, kateri je bil sezidan leta 1306. Tu se nahaja precej lepih reči. Nad prvim oltarjem na levi je originalna Titijanova slika, Marija Magdalena s sv. Blažem. Na desni strani glavnega oltarja sta dve sliki Nikolaja Dubrovničana (Nicolaus Ragusinus), ki sta pa radi preveč restoriranja izgubile precej svoje nekdanje lepote. Zatem je še več slik italjanskih mojstrov iz zgodnje Florentinske šole, ter v zakristiji zelo pokvarjena slika sv. Duha od Vasarija. Cerkev ima veliko zakladnico kjer hranijo med drugim križ srbskega kralja Štefana Uroša (1321—1336). Zatem je precejšna knjižnica z dragocenimi rokopisi.

Od tod gremo na Stradun, še par korakov pa smo pri Divoni.

(Dalje prihodnjič.)

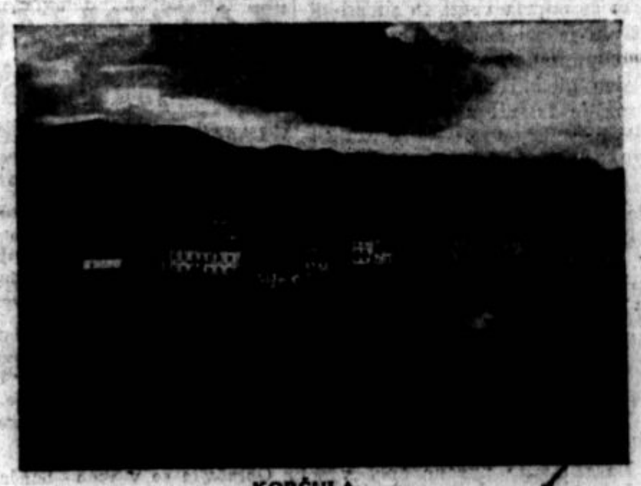

KORČULA

O RAZSTAVI PERUŠKOVIH SLIK V PITTSBURGHU, PA.

Štiristo petdeset oseb si je ogledalo slike.

Razstava oljnatih slik in skic, ki so delo slovenskega ameriškega umetnika H. G. Peruška, se je vršila v Pittsburghu, Pa., dne 6., 7. in 8. decembra. Slike, okrog 50 vseh skupaj, so bile razstavljene v veliki dvorani Slovenskega doma na Butler Streetu.

Kakšen bo rezultat te razstave so vpraševali drug drugega tisti, ki so ji želeli uspeh. Mnogi so dvomili, da bo vzbudila zanimanje, kajti "ljudje so brezbrižni," drugi so pričakovali, da jo poseti par tisoč ljudi. Eni člani razstavnega odbora so storili kolikor so mogli, da bi podvzetje uspelo. drugi so šli preko brez zanimanja, kar je pač običajno v vseh odborih te vrste.

Okrog 450 oseb je plačalo vstopnino na razstavo. Znašala je 25c. Eni so prišli večkrat, iz česar sleči, da jo je vsega skupaj posetilo 400 oseb, Slovencev, Hrvatov, Srbov in drugih, ki so se zanjo interesirali. Vstopnina, naravno, ni niti od daleč plačala stroškov.

Slik je bilo prodanih za $628. Vzeli so: Frank Eržen, "Cvet iz vrta," $175; Hrvatska Bratska Zajednica, "Na Bledu," $65; Društvo "Postojnska Jama," S. N. P. J. (Canonsburgh), "Ob Savi" in "V gorah," $100; John Dekleva skico "Otoki," $18; Etbin Kristan, "Kmetski dom," $50; "Srbobran," "Vrtni cvet," $60; Frank Shubel, skico "Kranjska gora," $25; "Slovenski dom" (Pittsburgh), "Jezero in borovci," $125; John Varoga skico "Slovenska vas," $10.

"Kako ste zadovoljni z razstavo?" je vprašal pisec umetnika Peruška. "Veseli me, ko vidim, da so prišli tisti, ki se zanimajo za slike, celo od daleč, da jih vidijo. V ostalem pa je vse tako kakor sem pričakoval. Človeku dobro de, ko vidi, kako se eni trudijo."

Razstavo so omenjali več ali manj skoro vsi slovenski listi, nekateri hrvatski, med njimi posebno "Zajedničar," ignorirali pa so jo, v kolikor je poročevalcu znano, "Radnik," "Svijet," "Hrvatski List" in najbrž še kateri drugi. Pohvalno jo je omenjal tudi "Srbobran."

V Pennsylvaniji je 30 slovenskih dvoran, med njimi mnogo v bližnji okolici Pittsburgha. Med njimi je kupilo slike samo druš. "Postojnska Jama" za svoj dom v Canonsburgu in Slovenski dom v Pittsburghu, v katerem je bila razstava. Ko so eni Perušku kritizirali brezbrižnost ljudi, jim je rekel. "Prosim, ne grajajte v tistih nikogar. Jaz sem zadovoljen . . ."

"Kako vam ugaja Pittsburgh?" Perušek je odgovoril: "Prišel sem sem z veseljem. V tem dimu in megli, ob teh hribih sem dobil lepe motive za nove slike." Tako bo mojster Perušek naslikal nekaj novih umotvorov, slike Pittsburgha, kakor ga vidi umetnik.

Rojaki v Canonsburgu, člani druš. "Postojnska Jama," so ga povabili enkrat medse. Odzval se je, Fr. Erzen ga je odpeljal tja, in imeli so, kakor so se vsi izražali, prav lep večer. Sugestirali so, da bi Perušek razstavil svoje slike enkrat pozneje v dvorani tega društva, in upam, da se to zgodi.

Po razstavi je šel Perušek na obisk v Cleveland.

Poročevalec.

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij.

December.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 22. decembra konferenca JSZ. v prostorih kluba št. 27 v Slov. nar. domu.

BRIDGEPORT, O.—Veselica in predstava kluba št. 11 skupno s društvom v soboto 28. dec. v Slovenski dvorani na Boydsvillu.

CHICAGO, ILL.—Silvestrova zabava kluba št. 1 v torek 31. dec. v Lawndale Masonic Temple.

PINEY FORK, O. — Silvestrova zabava kluba št. 95 JSZ. v torek 31. dec. pri s. Fr. Zaveršniku.

1930.

WAUKEGAN, ILL. — Pod avspicijo kluba št. 45 JSZ. vprizori dramski odsek kluba št. 1 JSZ. tridejansko dramo "Mrak" v nedeljo 12. januarja.

CHICAGO, ILL.—V nedeljo 26. januarja angleška predstava kluba št. 1 v dvorani ČSPS.

COLLINWOOD, O. — Veselica in predstava kluba št. 49 JSZ. v nedeljo 2. februarja v Slov. del. domu.

BARBERTON, O. — Maškaradna veselica kluba št. 252 JSZ. na Pustni večer 4. marca.

CHICAGO, ILL.—Predstava dramskega odseka št. 1 v nedeljo 30. marca v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL.—Koncert "Save" v nedeljo 27. aprila v dvorani ČSPS.

DETROIT, MICH. — Prvomajska slavnost kluba št. 114 JSZ. v soboto večer 27. aprila v Hrvatskem domu na Kirby Ave.

CHICAGO, ILL.—Dne 1. maja majska slavnost kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

OSMI REDNI ZBOR J. S. Z. dne 30.—31. maja ter 1. junija v mestu ki ga članstvo določi meseca januarja s splošnim glasovanjem.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih prireditev, da jih uvrstimo v ta seznam.)

KNJIŽEVNI VESTNIK.

SOCIALNI IDEALI se imenuje knjiga, ki jo je izdala Izobraževalna akcija JSZ. To je njen četrti zvezek. Spisal jo je Ivan Molek. Vsebuje pregled gibanj idealistov skozi vso znano zgodovino. Spis je globoko zamišljen, velike vzgojevalne in informativne vrednosti.

Drugi del knjige tvori razprava "Kako si je človek ustvaril Boga." Spisal jo je John Kerscher in prevel J. M. Oba dela zaslužita veliko cirkulacijo, vsled tega bo Izobraževalna akcija razpečala to knjigo v mnogo tisoč izvodih. Cena posamezni knjigi (mehko vezani) je 35c. Naroča se v knjigarni "Proletarca."

*

"SVOBODA", 11. (novembrska) številka, ima sledečo vsebino: Cvetko Kristan: K 75-letnici Karla Kautskega; Edvard Simmel: Kako si je človek ustvaril boga; Ladislav Lakatos: Iz milijonarjevega dnevnika; Tone Čufar: Na praznik smrti; Ciril Štukelj: Radio, kultura, delavstvo; Heinz Luedecke: Nova plesna umetnost (s slikami); Mile Klopčič: Iz režijske knjige recitacijskega zbora; Tone Seliškar: Cesta; Talpa: Novi ruski roman-Fiodor Gladkov; Tone Čufar: V kačjem carstvu; Luedecke: Problemi zakona; Mladinski vestnik; Ne bodite tako mlačni; Po svetu; Knjige in knjižnice; Dramatika; Telovadba in šport. Razen teh je v tej številki več drugih spisov. "Svoboda" je mesečna revija, ki jo izdaja Delavska kulturna zveza Svoboda v Ljubljani. Njen urad je v palači Delavske zbornice, za Ameriko pa ima zastopstvo "Proletarca". Naročnina za celo leto je $1. To revijo našim naročnikom toplo priporočamo. Ameriškim naročnikom se jo razpošilja iz urada "Proletarca" v svrho sigurnejšega prejemanja.

Debata v Clevelandu o krščanstvu.

Lazar Petrović, urednik "Radničke Borbe," in Milovan P. Šundić, pravoslavni svečenik v Lorainu, bosta v nedeljo 5. januarja debatirala v Slov. nar. domu v Clevelandu o temi "Ali krščanstvo vodi v osvobojenje in blagostanje delovnega ljudstva?" Pozitivno stran bo zastopal Šundić, in negativno Petrović. Vstopnina je 25c za osebo.

Sprejemni Program

— priredi —

CLEVELANDSKA FEDERACIJA S. N. P. J.

v nedeljo popoldan v Slov. Nar. Domu na St. Clair Ave.

Cleveland, Ohio

SPORED:

I. del

1. a) "Koračnica SNPJ.," A. A. Bombač
   igra . . Sovereign Orchestra
   b) "Slovene Medley," C. Barnes
2. Pozdravni govor, o pomenu programa . . . . . Jos. A. Siskovich
3. Govor, I. podpredsednik S. N. P. J. . . . . Andrew Vidrich
4. Sprejem novih članov in članic . . . . . Andrew Vidrich
5. Govor v angleškem jeziku . . . . . John Lokar ml.
6. "From the Heart of a Poor Girl," deklamacija . . Bertha Erste
7. a) "Planinar," uglasbil J. Ivanush, dvospev } Louis Belle, Mary Ivanush
   b) "Ti si urce zamudila," Zorko Prelovec, alto solo . . . . . Mary Ivanush
   c) "Planinec," Emil Adamič, tenor solo . . . . . Louis Belle
   d) "Domovini," dvospev . . . . . Louis Belle in J. Ferluga
   Na glasovir spremlja Miss Anna Erste
8. Umetni ples . . . . . Miss J. Martinjak
   Na glasovir igra Moly Plut
9. "Valse Ballet," ples . . . . . Miss E. Presterl
   Na glasovir spremlja Moly Plut
10. a) "Senora," Jos. Nathan . . . . . .
    b) "I Know a Lovely Garden," G. T. Hardelat
    poje . . Jennie Sterle
    Na glasovir spremlja Irma Kalan

ODMOR.

11. "MED BRATI," igra v enem dejanju, spisal Ivan Molek.

OSEBE:

Čarli Bratič . . . . . Avg. Komar
Njegova žena . . . . . Mrs. E. Švigelj
Gina, njena sestra . . . . . Miss A. Stanonik
Koren, društveni tajnik . . . . . J. F. Terbižan
Kufer, agent . . . . . Jos. Birk ml.
Prvi agent . . . . . Louis Zorko
Drugi agent . . . . . Ant. Jankovich

Igra se vrši v sedanjosti, v večji slovenski naselbini.

12. "Overture" in "Gypsy Festival," Al. Hayes, igra . . . . . Sovereign Orchestra
13. "Starokrajski dimikar in učitelj," proizvajata . . . . . A. Eppich in Frank Mahne
14. "Exit March," igra . . . . . Sovereign Orchestra

ZVEČER PLES V SPODNJI DVORANI

Radio iz prijaznosti posodil Wm. Sittar

ALI RAZPEČAVATE NAŠ KOLEDAR?

Ameriški družinski koledar je knjiga velike literarne vrednosti. Zasluži, da jo pomagate razpečavati. Storite kolikor morete, da ga v vaši naselbini vsakdo naroči.

DAROVE V NOVCIH ZA BOŽIČ

pošljite svojim sorodnikom v stari domovini potom naše banke. Vsako denarno pošiljatev dostavimo v najkrajšem času in po najnižji ceni. Pošiljamo jih vsak dan večje število in smo v direktni zvezi s starokrajskimi bankami.

Božični Izlet

v staro domovino smo organizirali letos z velikimi in najhitrejšimi parniki pod vodstvom skušenih spremljevalcev, ki so strokovnjaki v tem poklicu. Vsa ta postrežba je brezplačna. Originalne cene. Za pojasnila se obrnite na

Kaspar American State Bank

1900 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL.

Wm. B. PUTZ

Cicero's { LEADING LARGEST OLDEST } Florist

Cvetlice in venci za vse slučaje

5134 W. 25th St., Cicero, Ill.

Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143

Lične tiskovine, hitro in po zmernih cenah, vam izdela

TISKARNA "SPRAVEDLNOSTI"

Last Češke federacije S. P.

2534–36 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 3333

"Proletarec" se tiska pri nas.

HANS KIRCHSTEIGER:

Pod spovednim pečatom

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

Le poglej ga. Ali ga še ne poznaš? Moram ti torej pomagati. Ali se ne spominjaš več, da si sedel pred mnogimi leti, ko si bil še ubog pomočnik, daleč od tod v gostilni, pa je plačal kaplan za te vrček piva? Kajneda, sedaj se spominjaš. Kako lepo je znal oni kaplan govoriti o hribih! Prišel si takrat iz protestantovske Nemčije, kjer nimate tako lepih gora. Ali še veš, kako so se ti dvigale prsi, ko je opisoval gorska svetišča? Kako si tedaj romal tja med planine in si na najvišjem vrhu molil Boga mnogo lepše nego v cerkvi? . . . Glej, kaplan, ki te je tako lepo učil čitati v knjigi prirode, sedi pred teboj. Kaj mi ne verjameš? Meniš, da je postopač, tvoj kaplan pa da mora biti že davno župnik in škof? Če mi nočeš verjeti, pa ga vprašaj sam."

In priprosti čevljar ga je res vprašal, a šele, ko je solnce samo zbudilo okrepčanega moža.

Jasen je bil župnikov pogled, ko je videl, da se upira prijazno nanj dvoje zvestih, modrih oči. To niso bile oči njegovega škofa, ne gospoda pretala; bile so oči dobrega človeka.

Zato sta bila tudi oba moža kmalu skupaj v čevljarski delavnici in vsak je imel pred seboj velik lonec kave. Drugič ga je mojstrinja že napolnila župniku in trije veliki kosi kruha so našli svoj pot skozi gladna usta.

Čudno — kako domačega se je počutil med temi tujimi ljudmi! Taka sreča! Snoči je zopet našel svojega Boga in že zjutraj najde zopet dobrega človeka. Kar je zaman iskal v bogatem samostanu, je našel v čevljarski delavnici.

Pa kaj je znal čevljar pripovedovati! Začenši od časov svojega potovanja pa do dneva, ko je našel v hčerki svojega mojstra zvesto, ljubo ženico. Seveda lahko ni bilo, ker je protestant in ni maral zapustiti svoje vere. Vzajemna ljubezen je pa končno le zmagala, čeravno je izgubil bogata naročila samostana.

Dobro je bilo za župnika, da je čevljar neprenehoma sam govoril. Kajti malo da se ni v skoraj celoletnem jetništvu odvadil govoriti; plaho so mu prihajale besede iz ust, kakor da bi se bal lastnega glasu.

Tem zgovornejše pa so bile njegove oči. Veselile so se nad srečnim dužinskim življenjem usmiljenega dobrotnika in nehote je pomislil: Ako bi bil tudi gospod prelat tako srečen družinski oče, me ne bi bil mogel tako neusmiljeno zavreči. Takoj se je razjezil nad neumno mislijo, ki se pa ni dala pregnati, temveč je dalje predla in z nežnimi nitkami je potegnila škofe in župinke v svojo mrežo ter je iznova začela: Ako bi duhovniki poznali tako srečno družinsko življenje, bi imeli mogoče več usmiljenja in ljubezni za druge ljudi. Nit je pa prerezana: Duhovniki niso zaradi ljudi na svetu, kakor je nekdaj menil idealist; samo službniki cerkve so in samo v tej službi imajo dovajati cerkvi ljudi.

V tem je pripovedoval zgovorni čevljar dalje, dočim je župnik grizel četrti kos kruha. Mojstrinja je bila odšla, da je oblekla otroke in jih pripravila za šolsko mašo. Čevljar je pripovedoval o dobri duši patra Otona v samostanu, ki ga je bil s svojim lepim primerom ljubezni in milobe izpreobrnil na katoliško vero. Že prihodnjo nedeljo naj bi izpoznal v samostanski cerkvi katoliško veroizpovedanje. To bi bilo veselje za njegovo dobro ženo. Toda sedaj je zopet konec s pokatoličenjem. Sedaj ne more več storiti tega, temveč žena sprejme njegovo vero, ker sta slučajno čitala v nekem katoliškem časopisu, da katoličanstvo ne obsega prave vere Jezusa Kristusa.

Sedaj je izpregovoril tudi župnik, rekoč, da je nemogoče, da bi bilo kaj takega v katoliškem časopisu. Mojster da je moral pač kaj napačno razumeti, kajti za pristnost in resničnost katoliške cerkve jamči s svojo glavo.

Resnega obraza je poiskal protestantovski čevljar med svojimi knjigami časopis. Slučajno mu je bil prišel list v gostilni v roke. Ko ga je čital, mu je prišel pot na čelo, roki sta se mu začeli tresti, črke so mu plesale pred očmi. Čital je še enkrat, pa tretjič; svinčena teža mu je legla na prsi. Mislil je, da je našel v katoliški cerkvi pravo pot v nebesa, časopis pa mu je neusmiljeno razdrl upapolno vero, prav sedaj, ko naj bi že v treh dneh postal srečen član te cerkve. Vzel je časopis domov za svojo ženo in sedaj je izročil župniku list. Bil je "Katoliški glasnik." Brez zanimanja je začel župnik čitati; ali naenkrat so se mu povečale oči, tudi njemu so se začele tresti roke in moral je položiti list na mizo. V njem je bilo njegovo ime. Ves uvodnik je bil njemu posvečen; z vznešenim jezikom je bila opisana žalostno vzvišena ceremonija, ki jo je bil škof tako usmiljeno izvršil nad nevrednim župnikom. Potem je prišla priliznjena hvala, namenjena škofu, ki ga je razsvetlil sveti duh, s kletvijo nad nezvestim duhovnikom je pa zaključil članek.

Tako je bila torej raztrobljena njegova sramota po svetu; to bodo čitali po vseh župnijah, v katerih je goreče deloval in z ljubeznijo služil cerkvi; v enem dnevu poruši ta časopis vse, kar je sezidal v dolgih letih truda in odrekanja z neznanskim delom. To bodo čitali vsi, ki so verjeli vanj z zaupanjem. Kot slab duhovnik, kot lažnjivec in goljuf jim bo pred očmi in vse, kar je kdaj učil in pridigal, bo za tisoče dobrih kristjanov prazna slama. To boli še tisočkrat bolj, kakor strganje prstov; to se zadira naravnost v srce. Bolj boli to, kakor jetništvo in glad in mraz.

Delo vsega njegovega življenja je uničeno.

Ta članek v katoliškem listu bo čitala njegova sestra; čitali ga bodo vsi sorodniki. Njegova sramota pade na celo družino. Kako naj bi stopil, obložen s tako sramoto, še prednje?

List njegove cerkve, glavno glasilo njegovega škofa, je raztrobilo njegovo sramoto po svetu, on pa se ne sme braniti z nobeno besedico, kajti sveti spovedni pečat mu nalaga večen molk.

Še bridejša pa je bila njegova bolečina, ker je izpoznal v slogu pero najmarljivejšega sotrudnika "Katoliškega glasnika," gospoda Grosa.

Uničevalec njegove sreče, njegove časti, njegovega življenja, ga imenuje judeža svete cerkve . . .

Župnik Hercog seveda ni mogel vedeti, da je njegov naslednik kaj nerad napisal ta članek. Toda škof ga je po končanih duhovnih vajah pri slavnostnem obedu pozval, naj napiše še za večerni list ginljiv članek in jasno mu je določil tudi vsebino. Kaj naj bi bil storil druzega, kakor da je izvršil škofovo zapoved?

Sedaj pa odstavljeni župnik tudi zadnjega koščka kruha ni mogel več pogoltniti, dasiravno je bil še lačen. Kakor brez duha je gledal mokrih oči na čevljarja.

"Ali ste čitali? Kajne, sedaj pač razumete, zakaj vendar ne morem postati katoličan. V mojem svetem pismu je zapisano: "Ne sodite, da ne boste sojeni!" — in še nekje pravi Bog v mojem svetem pismu: "Maščevanje je moje!" Kar je storil vaš škof, se ne vjema z evangelijem. Ta škof ravna, kakor da bi bil on sam evangelij, zato ne morem sprejeti vere, ki je zoper evangelij in ostanem pri mojem svetem pismu. Tudi moja žena je dejala, če je ta župnik še toliko zagrešil, —"

"Župnik je nedolžen," se je izvil plašen klic iz Hercogovih ust.

"Gotovo ga poznate bolje nego mi," je sočutno dejal preprosti mojster.

"Kaj ga ne bi poznal! Saj sem jaz — jaz! . . ." Zaihtel je in glava se mu je sklonila na roki, ležeči na mizi. Bilo mu je, kakor da ga tlači mora na prsi . . .

"Zato imate torej obvezane prste . . ." Nič druzega ni mogel reči preprosti mož, ali v očeh so se mu svetile solze dokritosrčnega sočutja.

Mojstrinja je pravkar prišla z otroci in je slišala vse. Spoštljivo je pristopila k mizi, ne da bi zinila besedo, nagnila se je ter je poljubila obvezano roko. Potem je pogledala jasnih oči svojega moža. Ničesar ni rekla, ali pogled je dejal: "Odslej je tvoja vera tudi moja. Izpred moje neusmiljene cerkve se rešim k tvojemu Bogu ljubezni." Potem se je ozrla vsa srečna po svojih otrocih, ki so plašni ogledovali tujca, ki jim je pojedel današnjo kavo, pa je molče podala možu roko. Govoriti ni hotela, da ne bi užalila ubogega župnika, ki je bil nehote vzrok njenega prestopa na evangeljsko vero. Ali oče je razumel pogled na otroke in stisk roke: "Vzgojila bova svoje otroke v veri ljubezni, da postanejo dobri ljudje in pravi kristjani." Potem je ukazal otrokom, naj poljubijo gospodu roko. Dvomeč so pogledovali otroci zdaj mater, zdaj tujega moža. "Saj to ni pater, ta nima posvečenih rok," so plašno ugovarjali.

"Le poljubite te roke, dvakrat so posvečene; enkrat z oljem, drugič pa z lastno krvjo. On je še več, nego naš prelat."

"Morda je celo apostol," so mislili otroci; "saj apostoli tudi niso imeli tako lepih oblek in zlatih verig, kakor gospod prelat." In sedaj so se radi odrekli kavi za danes, pa so zadovoljni jedli suho žemljo, preden so šli na šolsko mašo. Samostanski zvonovi so slavnostno peli v sveže jutro, župnik je pa sedel v malem vrtu protestantovskega čevljarja. Dobri ljudje mu niso dovolili, da bi odšel; pri kosilu so ga hoteli imeti za gosta. Na nogah je imel copate, ker mu je hotel mojster podšiti čevlje, na katerih je bil v samostanskem jetništvu popolnoma raztrgal podplate.

Sveto pismo, svojo najljubšo knjigo, je vzel seboj in pravkar je čital v njem: "In če bi govoril z jezikom ljudi in angeljev, pa ne bi imel ljubezni, bi bil kakor doneča ruda ali kakor zveneč kragulj. In če bi znal prorokovati; in če bi poznal vse skrivnosti in imel vse znanje in najmočnejšo vero, tako da bi prestavljal gore; če bi mi nedostajalo ljubezni, ne bi bil nič . . . Ljubezen je potrpežljiva, je blaga; ljubezen ne zavida; ona ni nezmerna; ona se ne razcvita; ne žali blagostanja; ni sebična; ne da se raztogotiti; ne misli nič zlega; ne veseli se nad krivico, pač pa nad resnico; vse prenaša; vse veruje; vse upa, vse pretrpi; ljubezen ne konča nikdar.

Zamišljen je dvignil pogled nad knjigo. Ali ni nosil te ljubezni seboj, vedno in povsod? Ali ni oznanjeval te ljubezni z besedami in s primeri? In vendar še pri svoji cerkvi ni našel ljubezni. Kako se je moglo zgoditi, da prihajajo v njegovi cerkvi le tisti ljudje do veljave, ki sejejo prepir in neslogo mesto ljubezni?

A danes ga niso mogle potlačiti take misli; danes je vendar zopet pravi dan ljubezni. Včeraj je našel svojega Boga, ko so ga bili zapustili duhovniki njegove cerkve, danes pa je navsezgodaj našel celo dobre, ljube ljudi. In tudi solnce ga obseva v topli ljubezni. A treba ji je najmilejših, najboljših žarkov, da izvabi mraz zadnje noči in mrzloto trdo mramornih stopnjic iz oslabljenega telesa. Ko je odvzel preprost čevljar hladnosti mogočnega prelata škodljivost, premaga pač tudi solnce mraz ene noči.

Dočim je sedel župnik na vrtu, čevljar pa zdravil bolne čevlje, je odšla mojstrinja na okrajno sodišče. Tam je bil v službi star diurnist, poleg njenega moža edini protestant v trgu. Čudno, da je hitela prav k temu možu, ko je bilo vendar toliko bogatih katoličanov v kraju. Vesela se je vrnila domov in je povedala svojemu možu, kakšno pomoč je dobila za ubozega župnika. Denarja seveda ni zahtevala, ali vrnila se je z dobrim svetom; opoldne pa pride gospod Jarošin sam s priporočilnim pismom za svojega brata v Solnogradu.

(Dalje prihodnjič.)

Arkadij Averčenko:

MOJ NEČAK IN PURAN

Žena je pogledala v kabinet svojega moža in rekla:

"Vasilij Nikajevič, tvoj nečak je prišel."

"Kaj pa hoče?"

"Čestitati!"

"Vrag naj ga vzame!"

"A vendar, sorodnik je in uboga para pridi ven in daruj mu kaj!"

"Ali ne moreš tega sama storiti?"

"Za Boga saj se morda ne morem raztrgati, vendar ne morem biti povsod sama! Biti moram v kuhinji in peči purana!"

"Da, purana, kaj naj tu naredimo?"

"Imamo samo enega purana, ti pa si povabil goste za danes in jutri. Z enim puranom ni moči pogostiti toliko ljudi. Vsa sem obupana."

"Ali ne moreš dati na mizo danes ene in jutri druge polovice purana?"

"To ni mogoče. Ljudje bi se nam smejali in jutri bi vedelo vse mesto."

"To je res kočljiva stvar. Kje je ta bedak, Stepa?"

"Stepa? V predsodbi sedi."

"Naj stopi noter. Odpravim ga, še preden pridejo gostje."

Nečak Stepa je stopil v kabinet. Bil je velik, mišičast dečko s širokimi usti, motnimi, prestrašenimi očmi in vpadlimi prsi. Roke je imel zelo dolge in molele so mu za četrt metra iz rokavov, hlače že dolgo niso imele robov. Lasje so mu padali globoko na čelo, da ga ni bilo videti. Med desno nosnico in debelim vratom je imel veliko bradavico. Skratka — Stepa ni bilo nikakšen Adonis.

"Dober dan, Stepa!" ga je pozdravil stric. "Kako ti je?"

"Hvala, dobro. Čestitam za praznike in želim vse najboljše!"

"Hvala! Da, hm, kaj sem že hotel reči? Stepa, ali mi lahko preskrbiš purana?"

"Danes?"

"Da, danes!"

"Kje naj dobim dane purane? Praznik je in vse je zaprto!"

"Veš, Stepa, samo enega purana imamo, goste pa smo povabili za danes in za jutri. Položaj je zelo mučen!"

"Za Boga, ko pridejo gostje, recite, da ste bolni."

"Videli so me že danes na cesti."

"Recite, da je kuharica purana prismodila."

"Če pa gostje pogledajo v kuhinjo? Kaj tedaj? Videli bodo purana, ki pa ni njim namenjen. Jutri pogrejemo purana in ga predložimo drugim gostom —"

"Stric! Nekdo izmed gostov bi moral reči, da je škoda načeti purana."

Stric se je nervozno ugriznil v ustnice in zamišljeno rekel:

"Stepa, ostani pri obedu in govori zoper razrezanje purana."

"Stric, ljudje se bodo zgražali."

"To ni važno. Zabavljali bodo v sreih. Morebiti celo poreko: to je originalen šaljivec. Jaz bom zaradi lepšega nasprotoval, ti moraš vztrajati pri svoji zahteví! Stepa, zakaj stojiš, sedi vendar!"

"Stric," je rekel Stepa in ogledoval svoje raztrgane čevlje "kupiti mi morate nove čevlje!"

"Rad; najmodernejše šimičevlje dobiš. Glavno je, da se stvar s puranom dobro konča."

"Stric, zanesite se name!"

Ko so sedeli gostje za mizo, je rekel gospodar: kako na Stepo!

"Gospoda moja, to je moj nečak, originalen šaljivec, Stepa Fedorovič, sedite vendar! Ali želite kozarček vodke?"

Stepa se je smehljal, pomencal si je roke in izpraznil kozarec v dušku.

"Neki moj sorodnik, general, pije vodko kaz iz steklenice," je rekel nato.

"Ali je to oni general, pri katerem si bil za krstnega botra?" je vprašal stric.

"Ne, to je drugi. Ko sem bil nedavno tega v inozemstvu, sem videl nekaj generalov."

"V inozemstvu ste bili?"

"Da, vsako leto potujem v inozemstvo. Rad posečam opero. Da, gospoda moja," je rekel in krepko ugriznil v kruhek z iskro "živeti je treba znati."

"Stepa Fedorovič, jejte vendar. Ali želite k juhi pasteto?"

"Angleži sploh ne uživajo juhe. Čemu juha? Da, na Angleškem!"

Stepa je kmalu vodil pogovor. Pripovedoval je najneverjetnejše dogodivščine. Ko je ravno začel pripovedovati o aretaciji nekega mednarodnega plezalca po pročeljih, so se odprla vrata in služkinja Daša je prinesla krhko zapečenega purana v sobo. Vsi so poželjivo gledali pečenko.

Stepa je tresnil z rokami in vzkliknil:

"Zdaj pa še purana! To je strašno! Znorel bi! Gospoda moja, toliko smo že jedli, ali je sploh še potrebno, da načnemo purana?"

Gostje so nekaj mrmrali v brk.

"Tudi jaz tako mislim!" je vzkliknil Stepa. "Prosim, nesite purana zopet ven."

Gospodar je nalahno ugovarjal:

"Škoda, če gospoda nočejo, tedaj, Daša, nesite purana spet v kuhinjo. Tako lep puran in nadevan s kostanjem!"

"S kostanjem?" je mrmral Stepa. "Če je nadevan s kostanjem, tedaj je stvar drugačna, moramo ga košček pokusiti."

Nož v gospodarjevih rokah se je tresel: samo še nekaj je upal, da poreče Stepa:

"Samo šalil sem se! Nesite purana spet ven!"

Toda Stepa je rekel določno:

"Stric, odrežite mi tale kos."

"Prosim!" je rekel stric in glas se mu je tresel.

"Če že načnete purana, smem menda tudi prositi za košček," je smeje se pripomnila Stepova soseda, očarljiva plavolaska.

In po petih minutah purana ni bilo več.

Gospodar je vstal, pogledal Stepo in rekel:

"Ah, pozabil sem vam povedati, da je bil poprej general pri telefonu in želel govoriti z vami. Pojdiva, pokažem vam, kje je telefon!"

Stepa je vstal in šel za stricem, kakor bi bil na smrt obsojen. Zapustila sta obednico in ko sta stopila v stričevo delavnico, je ta trdno zaprl vrata in rekel:

"Lopov! Obljubil si mi, da izzveš škandal in uriđiš vse tako, da bodo purana celega odnesli z mize. Zdaj si pa sam prvi zahteval košček purana. Kaj naj bo to? Ribo si skoro sam pojedel, pogoltnil si tri zrezke. Mislil sem, da si sit, in vendar sem ti polagal najboljše kose na krožnik. Ko so se kasneje gostje, čeprav s težkim srcem, odpovedali purana, si bil ti prvi, ki je zahteval košček. Kaj to pomeni?

Stepa je položil roko na vpadle prsi in z obžalovanjem rekel:

"Stric, zakaj mi niste poprej povedali, da je puran napolnjen s kostanjem? Jaz jem kostanj neizrekljivo rad in še nikoli nisem jedel purana s kostanjem, to me je zapeljalo."

"Poberi se, da te več ne vidim!"

Stric je prijel Stepo za roko, prisolil mu zaušnico, ga pograbil za ovratnik in ga vrgel skozi vrata.

"Stric, kaj pa čevlji?" je Stepa obupno klical s hodnika.

Stric je pohitel za njim, mu ugrabil kost, ki jo je Stepa še držal v rokah, ga bil z njo in kričal:

"Čakaj, to so tvoji čevlji!"

Takoj nato so zleteli tudi klobuk, palica in plašč za Stepo na hodnik.

Tako je Stepa zaradi kostanja, ki je bil puran z njim napolnjen, za vedno zapravil obljubljene čevlje in stričevo naklonjenost.

(Prev. Fr. B.)

LISTU V PODPORO

XXIII. iskaz.

Moon Run, Pa.: Frank Ambrozich, $1.; Mike Chesnik, 30c, nabrano med somišljeniki $1.85, skupaj $3.15. Nabrano po društveni seji $2.10 (oboje poslal Jack Ambrozich).

Homer City, Pa.: Andy Obed, 40c.

Sheboygan, Wis.: Martin Jelenc, $2.

Cleveland, O.: Peter Konte, $1.

Bluford, Ill.: Joe Mihelich, $1.

Johnstown, Pa.: A. Vidrich, $1; Joseph Perinne, 59c (dal za Proletarca vse kar je še tedaj imel v žepu); po 50c: Louis Rovanšek, Tony Rovanšek in Terezija Glavach; po 25c: John Langerholc, Mrs. Langerholc, Frances Langerholc, Jennie Dimec in Stephania Zalar, skupaj $4.34 (poslal A. Vidrich).

Mohrland, Utah: Peter Zmerzlikar, $1.43.

Belle Vernon, Pa.: Louis Resnik, 50c.

Lloydell, Pa.: Andy Poje, $1.

Chicago, Ill.: Fred A. Vider, $1.

Strabane, Pa.: Joe Progar, 25c (pomotoma izpuščeno v zadnjem izkazu).

Frederick, Colo.: John M. Stonich, 60c.

Skupaj v tem izkazu $18.77, prejšnji izkaz $769.91, skupaj $788.68.

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

ZADRUŽNA BANKA

Ljubljana, Jugoslavia,

V LASTNI HIŠI, MIKLOŠIČEVA CESTA 13, BLIZU GLAVNEGA KOLODVORA, SE PRIPOROČA ROJAKOM V AMERIKI ZA VSE GOSPODARSKE POSLE, ZLASTI:

1.) sprejema denar za hranilne vloge ali za tekoči račun proti najboljšemu obrestovanju.

2.) posreduje najcenejše dostave denarnih pošiljk iz Amerike v domovino in obratno.

3.) posreduje v vseh gospodarskih zadevah hitro in po ceni.

Denar, ki se namerava poslati v staro domovino, naj se nakaže na račun Zadružne banke na Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York, N. Y., istočasno naj se Zadružno banko o tem obvesti in naroči izplačilo. Naš upravni zastopnik za Ameriko je Joseph Menton, 15824 Normandy Ave., Detroit, Mich. Obračajte se nanj.

Obračajte se v vseh bančnih poslih za stari kraj na Zadružno banko v Ljubljani.

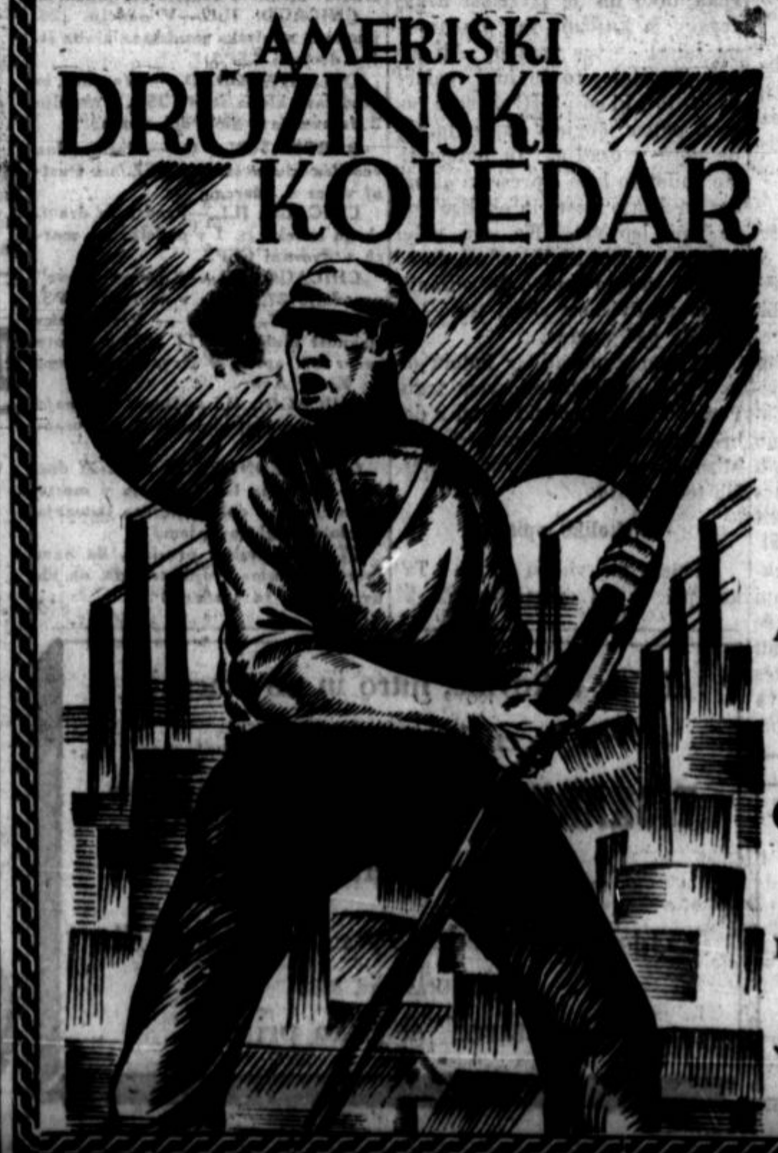

LETNIK 1930

sedaj razpošiljamo

Bogata vsebina.
Umetniško ilustriran.
Sodite njegovo vrednost sami.

Ameriški družinski koledar ima priznanje, da je najboljša publikacija te vrste v jugoslovanski literaturi.

Cena $1.00. Za stari kraj $1.12

Pri večjih naročilih popust

Naslov:

Proletarec
3639 W. 26th St.
Chicago, Ill.

DOPISI

Zopet bo veselo. Kje? Na Silvestrovi zabavi kluba št. 1 J. S. Z.

Chicago, Ill. — Če želite prebiti Silvestrov večer res v družbi, kjer ne boste imeli nobenega vzroka za dolgočasje, tedaj se vidimo na Silvestrov večer v veliki spodnji dvorani Lawndale Masonic Temple na S. Millard in 23rd St. Ako se pripeljete s karo po 26. cesti, izstopite na So. Central Park Ave. ali pa na Lawndale Ave., pojdite do Millard ulice in potem severno do dvorane. Če se pripeljete s 22nd Street karo, pojdite doli istotako na Lawndale ali pa S. Central Park Ave. in potem imate blok južno po Millard Ave. do dvorane. Enako prikladna je Ogden kara in nadulična železnica. Če se pripeljete s slednjo, vzemite Douglas "L" do Lawndale Ave., potem pojdite nekaj korakov vzhodno po Ogden Ave. do Millard Ave. in potem dva bloka južno do dvorane.

Lawndale Masonic Temple je eno najlepših polsopij na zapadni strani v tej okolici. Dvorana, v kateri bo klubova zabava, je tako prostorna, da lahko sedi pri mizah več sto ljudi in še je veliko prostora za ples. Nič prehajanja iz ene v drugo dvorano. Velika garderoba. Ves komfort, ki si ga morete želeti.

Sodrug Math Videgar, ki ga vidite na vseh naših priredbah, aktiven in spreten, je sprejel nalogo, da napravi za to priredbo krvavice, kakršne ste jedli doma v starem kraju. (Videgar je mesar po poklicu. Svojo nalogo bo mojstersko izvršil in marsikdo si ga bo zapomnil tako, da mu bo po tej zabavi dal nadaljna naročila. Naše kuharice bodo skrbele, da boste postreženi čimboljše in točno. Vzrokov za žejo ne bo vzlic prej omenjeni delikatesi.

Igral bo orkester in dva harmonikarja. To bo naša "Old Time" party.

Vstopnice so po 75c v predprodaji. Dobite jih pri članih in članicah kluba št. 1, v uradu "Proletarca" in pri tajniku Petru Berniku. — **P. O.**

VESELICA "GORENJCA."

Chicago, Ill. — V soboto 21. decembra zvečer priredi društvo "Gorenje" št. 104 SSPZ. veselico v dvorani na 1619 Clybourn Ave. Vstopnina v predprodaji 35c, pri vratih 50c. Vsi ste nam dobrodošli.

Član "Gorenjca."

VABILO NA LETNO SEJO J. S. P. D.

Chicago, Ill. — Delničarjem jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva naznanjam, da se vrši letna seja ali občni zbor te gospodarske organizacije v soboto 21. decembra ob 8. zvečer v spodnji dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave.

Na dnevnem redu so poročila in volitve direktorija za prihodnje leto. Delničarjem bodo predloženi dodatki k pravilom v smislu tozadevnih določb za stavbinska in posojilna društva, ki so bile v tem letu sprejete v illinoiski legislaturi. (Glejte angleško naznanilo v tej številki.)

Seja bo važna tudi radi raznih razprav o delu in bodočnosti tega društva, ki se je v teku let razvilo v eno najjačjih slovenskih hranilnih in posojilnih zadrug v Ameriki. Njegova imovina dne 30. sept. 1929 je znašala $359,404.85, kar znači jako lep gospodarski napredek. Bil bi še lepši, ako bi vsak delničar pridobil vsaj enega novega člana.

Naše geslo v bodočem letu naj bo: Imovina J. S. P. D. se mora dvigniti nad pol milijona dolarjev. 45. serija delnic bo izdana 3. januarja 1930. Rojaki, postanite člani tega društva, ki je vaše domače podvzetje. Mal tedenski prihranek z dobrimi obrestmi, ki jih plačuje naše društvo, vam omogoči, da dobite v teku določenih let lepo izplačilo. Ne investirajte svojih prihrankov v dvomljive delnice, nego jih vložite v J. S. P. D., ki vam ob času dviga vrne dolar za dolar in poleg še visoke obresti. Vprašajte za nadaljna pojasnila.

Joseph Steblay, tajnik.

ZABAVA ORGANIZACIJE ŠT. 20 J. S. Z.

Chicago, Ill. — Organizacija št. 20 JSZ., kateri pripadajo naši srbski sodrugi, priredi zabavo v nedeljo 22. dec. v svojih prostorih na 2250 S. Clybourn Ave. Začne se zvečer. Na sporedu tudi govor in deklamacija. Igral bo tamburaški zbor. Vstopnina 25c.

POPRAVEK K ZAPISNIKU OHIJSKE KONFERENCE.

V zapisniku vzhodnoohijske konference, ki je bil priobčen dne 28. novembra, je pomota pri stavku o poročilu zastopnika kluba št. 11. Namesto Louis Androina se bi moralo glasiti Louis Gorene. Prosim, da prizadeti sprejmejo to na znanje.

Albina Kravanja.

PLESNO VESELICO

priredi

KLUB ŠT. 27, J. S. Z. CLEVELAND, Ohio,

v soboto 21. dec. ob 8. zvečer v spodnji dvorani Slov. nar. doma.

Ves prebitek te veselice je namenjen blagajni klubov in društev Izobraževalne akcije J. S. Z.

Vabimo občinstvo da nas poseti v obilnem številu. Zabava in postrežba bo najboljša v vseh ozirih.—Odbor.

Najlepša in koristna božična darila so knjige.

Pošljite naročilo knjigarni "Proletarca."

Z nasveti smo vam na razpolago.

Knjige dostavimo mi na naslov, ki nam ga pošljete in poleg vaše ime z božičnim voščilom, ali pa jih pošljemo, če tako naročite, direktno vam.

Zasledujte naša priporočila o knjigah.

Eno je priobčeno v tej številki na tretji strani.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE
CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.
Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

Georges Pourcel:

DVE PISMI

Marguerite Richaiseva je sedela za svojo pisalno mizo, ki jo je osvetljevala majhna električna svetiljka z rožnato-zelenim senčnikom, in pisala svojemu možu.

Bilo je zelo nežno, zelo svečano pismo in morala je izbirati izraze . . . Zato ji je pero zastajalo in omahovalo; nervozno je spet povzela, toda neodločna roka ni znala naprej . . .

— Čudno, je pomislila, saj sem ga v mislih napisala vsaj že desetkrat in ponoči, ko sem bedela, sem ga že vsega imela v glavi . . .

Prečitala je, kar je bila napisala:

Ubogi moj dragec.

Ko boš čital to pismo, bom daleč, daleč od tebe . . . Ostavljam te, da odrešim sebe, da odrešim tebe . . . Videl boš kakor vidim jaz, da je bolje tako . . . Ni nama bilo dano, da bi skupno preživela življenje: temperament, značaj, miselnost — vse naju loči . . . Morda sem te trpinčila, a ne namenoma toda gotovo je, da življenje pokraj tebe, vsaj v poslednjem času, ni bilo prijetno . . . Kakor ptička sem, ki jo duši v gajbici; hoče se mi ljubezni, življenja, solnca . . ."

Marguerite Richaiseva je vedela, da mora zdaj navesti pritožbe, omeniti moževe napake, njegove neštete prestopke . . . A glej, pod peresom se ji je vse izmuznilo, se ji razblinilo v nejasnost . . .

—Kako škoda, da Jeana ni tu, je zamrmrala, on bi znal tako dobro utemeljiti! Tako dolgo je že, kar se čutim nesrečno . . .

Ob besedi "nesrečno" se je spet zaustavila, nabrane obrvi so se ji umirile, vihar, ki ji je še pravkar divjal na čelu, se je upokojil in lice ji je preletel blažen nasmeh . . . Pred očmi se ji je bila pojavila slika . . . slika mladega zagorelega moža s črnimi očmi in presladkimi besedami. Moža, ki bo ž njim jutri ob desetih zvečer odpotovala z Lyonske postaje tja dol na jug, kjer je doma veselje in radost in smeh in prelest; tamkaj bo znova poskusila svojo srečo . . . Alf jo bo našla? Kdo bi vedel?

•

Na stopnicah so se začuli koraki in Marguerite je po njih spoznala svojega moža. Naglo je skrila začeto pismo; nadaljevala ga bo po večerji in tedaj bo gotovo imela novih vzrokov...

Slišala je Pierra, ko je odprl vrata in govoril na hodniku s sobarico; nato je odšel skozi obednico v svojo delovno sobo.

— Boste videli, da me ne bo niti prišel poljubit, je potožila, kakor da bi govorila z nevidnim sobesednikom. Ah, kako sem nesrečna, kako sem zapuščena! Tako malo misli name!

In na mah je našla napake in grehe, ki ji prej niso hoteli priti na um, in bilo jih je kakor peska v morju. Prijela je za pero, da bi nadaljevala, a spet se je premislila.

— Počemu, je pomislila, počemu bi si naj natikala rokavice, počemu bi iskala izgovorov? . . . Ni vreden, da bi bila obzirna ž njim . . . Odkrito mu bom povedala, vse mu bom vrgla v obraz: "Prijatelj, meni je tega dovolj . . . Zapustim te!"

Marguerite je jela hoditi po sobi gor in dol, bila je razjarjena kakor levinja v kletki in njena užaljenost je rasla čedalje bolj.

Naposled je ni več strpelo: planila je iz sobe in odvihrala v možev delovni kabinet.

•

Pierre je bil tolikanj zatopljen, da ni čul, ko je stopila v sobo. Sklanjal se je na mizo in nekaj pisal, tako da mu ona ni videla v lice.

Obstala je za njegovim hrbtom in prečitala prve besede: "Dragica moja . . ."

— Glej, glej, se je zarogala in sama ni več spoznala svojega glasu. Tak dragici pišemo . . . Ljubimko imamo: nu, prav tega je še manjkalo! Zdaj bo menda mera polna! Jaz pa sem si celo očitala!

Okrenil se je k njej, njegov obraz je bil tako razdejan, da se je prestrašila.

— Ne, motiš se, je rekel tiho. To pismo je bilo namenjeno tebi . . . na ,prečitaj ga, če hočeš... Ne, ker si že tu, bo menda bolje, da se kar ustmeno pogovoriva . . .

Toda besede mu niso hotele iz ust. Proti svoji volji je molčal, dokler ni prečitala.

— Vidiš, je naposled izpregovoril, uničena sva . . . Vse te tedne in mesece sem se upiral in boril, strašno, z obupom v srcu. Ne morem več, vdal sem se . . . Jutri zvečer odpotujem v Ameriko, v Havru se vkrcam . . . Sto tisoč frankov, ki sem jih rešil iz razsula, ostavim tebi; meni je dovolj, da imam za vožnjo . . . Nisem maral, da bi z menoj delila nesrečo, zato ti vrnem svobodo . . . Vem, da ne moreš živeti brez razkošja . . . Mlada si in lepa in ne bo ti težko začeti novega življenja . . .

Zasopel je umolknil. V sobi je zavladala mrtvaška tišina . . . Dvignil je glavo in se zagledal v drago mu obličje; na nekoliko že osivelih sencih so se zalesketale znojne kapljice.

— Oprosti mi, Marguirete, hotel sem nama prihraniti to težko uro . . . Toda nedostajalo mi je poguma: moral sem te še enkrat videti.

— O, Pierre, je zajecala Marguerite in glas se ji je trgal. Ostaviti si me hotel! In si imel pogum za to?

•

Gledala je tega strtega človeka, pred čigar silno voljo jo je bilo nekdaj tako strah, in prevzelo jo je neskončno usmiljenje, neskončna nežnost, neskončna ljubezen.

— Ah, vendar sem te našla! je vrisnila in se mu vrgla v objem. Ne veš, kako te takega ljubim! O, kako slabo pozna moj Pierre ženska srca: ne veš, da smo žene časih nehvaležne, kadar smo presrečne in prepolne blaženosti, in da nas najdeš vselej, kadar nas zateče nesreča . . . o, ne veseli se, ne boš se me iznebil! S teboj pojdem, pri tebi ostanem — strojepiska ti bom, tajnica, sužnja . . . in žena . . .

— Kaj praviš, je viknil pijan od brezumnega veselja, hotela bi iti z menoj v Ameriko?

— Ljubim potovanja, je odgovorila in zaprla oči. Mislim, da bi mi prijala izpremenba zraka . . .

V Pierra se je vrnilo življenje in ž njim pogum, moč in vera. In vrnil se mu je ukazovalni glas.

— Dobro, pripravi se za jutri!

— Ob desetih na Lyonski postaji! je viknila nepremišljeno.

— Ne, zemljepiska mojega srca, je smeje se popravil Pierre. S Saintlazarske postaje odpotujeva . . . Najin parnik gre vendar iz Havra, ne veš?

Diskrecija ob porodni postelji

Berlinski Republikanski urad za pritožbe je dosegel majhno, vendar ne nevažno zmago nad duhom birokratizma in formalizma. V ženski bolnici Charité je bilo doslej predpisano, da so na deskah nad posteljami porodnic točno zapisovali pred imena, dali je porodnica "gospa" ali "gospodična", ozir, z drugimi besedami, ali je otrok "zakonski" ali "nezakonski". Nikjer niso takšne formalnosti bolj brezumne in brezčutne nego na krajih trpljenja, pravijo berlinski listi, in zato ni bilo odveč, da se je omenjeni urad pobrigal, da bodo bodoče stala na deskah samo imena brez njih.

"Ž. L."

Nič več ne odlašajte!

Sodrugi, ojačite J. S. Z! Če hočemo voditi uspešno kampanjo za socialistično stranko, potrebujemo klube v vseh naselbinah, kjer žive jugoslovanski delavci.— Čas za agitacijo je ugoden. Socializem je danes dnevno in svetovno vprašanje. O njem se povsod razpravlja. Razširite "Proletarca", ki je najboljše agitatorično sredstvo za pridobivanje novih bojevnikov socializma.

LED

ko ga najmanj pričakujete . . . pokriva ceste po padlem dežju . . . vožnja po cestah je kakor po steklu, drsi na vse strani. Potovanje v takem času je skrajno nevarno!

Dospeli boste hitrejše po *električni železnici!*

Poslužite se našega Outing in Recreation biroja, 72 W. Adams St., Randolph 8200. Brezplačne informacije glede izletov in zabavišč v vse kraje prijetne čikaške okolice

Za vožnji red, cene in druge informacije na vseh treh progah pokličite RANDOLPH 8200

CHICAGO SOUTH SHORE & SOUTH BEND RAILROAD — CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD — CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD (The Sunset Lines)

Peljite se 70 milj na uro

VZHOD — SEVER — ZAPAD

SOUTH SHORE LINE — NORTH SHORE LINE — CHICAGO AURORA AND ELGIN RAILROAD

A Jugoslav Weekly
Devoted to the Interest
of the Workers.

Official Organ of
Jugoslav Federation, S. P.

Proletarec

OUR AIM:
EDUCATION,
ORGANIZATION,
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

NO. 1162 | Published Weekly at 3639 W. 26th St. | CHICAGO, ILL., DECEMBER 19th 1929 | Telephone: Rockwell 2864 | VOL. XXIV.

The Profiteers Love War

They love war because they make money out of it, and one of the evdiences of their money-making will be found in the statistics of business failures. There are far less bankruptcies in time of war, due to war profits which prevent otherwise shaky concerns from going to the junk heap.

If your memory runs back that far, you will remember that 1914 and 1915 were years of depression in the United States, but along in 1915, and more so in 1916, the industries in this country began to make money out of the war in Europe, while in 1917 our country went into the war itself, and the war profits continued for some time after the war was over.

This is reflected in the statistics of insolvencies. In 1914, there were 18,280 concerns that went broke in this country. In 1915, the failures were 22,156, the war profits not having begun to pour into the coffers of the industries in sufficient quantity to prevent this bad record. But by 1916 the war profits were getting large and the number of failures dropped to 16,993. In 1917, America was in the war part of the time herself. The profiteers did not really reach their full stride in that year, but the number of failures dropped to 13,855. In 1918 they were earning fast, and the failures dropped to 9,982. By 1919 they had learned the gouging process extremely well, and the failures dropped to 6,451. By 1920 a slight recovery from the war reduced the war profits a little and the failures rose to 8,881. In 1921 war profits were pretty well wiped out, and the failures got "back to normalcy" as Warren Harding used to say; the number rose to 19,652. There has been only one year since then when the failures have been less than 20,000. The low curve of failure during the war period is very striking.

De Martino "Explains"

Mussolini's Ambassador—Italy has no Ambassadors as that nation is a slave state ruled by bandits — said recently that the charges of Fascist terrorism in the United States are "lies." He added that "Critics of Fascismo are tools of Bolshevistic propaganda."

De Martino knows very well that the trade union movement and the Socialist movement of the world, as well as hundreds of thousands of journalists, authors, scientists and other eminent men who are not Communists, are opposed to everything represented by Fascism. Marcus Duffield who wrote the article in Harpers revealing Fascist activities in this country is not a Communist. Other contributors to American magazines who have bared the black soul of Fascism are not Communists.

De Martino's answer itself is in need of explanation as it avoids the issue instead of meeting it. About the time that he made it his chief told his tools in the Italian Chamber that they are not permitted to criticize government policies. Having marched to power and constituted themselves as the only party that can nominate candidates, the Fascist bandits in office are themselves told to be rubber stamps and to accept what Mussolini tells them.

We submit that the movement that is capable of ruling with clubs and castor oil is capable of reaching its dirty and blood-stained hands into the affairs of other nations. The United States Senate owes a solemn duty to investigate this thing. If it does the job thoroughly Martino will be sent home and no other Fascist brigand will be received at Washington.

(The New Leader.)

The Ultimate

What really concerns us in such a phenomenon as the recent collapse of the stock market is not the fate of those who have gambled and lost.

Rather is it the fact that we have such an institution as the stock exchange, set up under the guise of necessary public service, for the deliberate trapping of the ignorant, the foolish and the greedy.

No American city would permit a gambling den to operate like the casinos at Monte Carlo and Nice, and other European centers of idleness and wealth.

Yet here in all our great American cities we have these so-called exchanges where gambling goes on just as deliberately as at the roulette wheels of the Riviera.

In the New York exchange alone, fifteen billion dollars can be lost in a single day!

It is a scandal of the first order—that at the heart of our civilization should stand an institution deliberately dedicated to the business of exploiting the weaknesses and follies of men!

But the exchanges are not alone to blame! Behind the exchanges are the banks operated by dignified, respectable, church-going men who provide the funds with which the gambling brokers play their wretched game.

And behind the banks stands that towering economic system of capitalism which exists for the express purpose of capitalizing the labor of the common people for the private profit of the few who occupy the seats of power.—Unity.

Will he remember the children of the poor? He will not—not much.

Armament Does Not Insure Safety

During the past decade peace-by-force advocates have been urging armaments in order that security might be insured. They have had their way. In spite of the league of nations, in spite of all the disarmament conferences and peace pacts, the cost of the United Staates army and navy for 1933 has been estimated by President Hoover as $803,000,000 compared with $266,000,000 before winning the war to end war.

Timid militarists in all nations insist upon greater preparations for war. Each country fears an invasion and demands additional guns for "defense".

Looking this situation in the face —no greater safety in spite of the increased armaments—does it not seem as if the old method of obtaining security were worn out? Have not the diplomats and munition-makers been pulling the wool over our eyes?

There are various methods of preventing war. Removing the economic causes comes first in importance but last in probable accomplishment. Disarmament is a possibility; peace treaties are worth while. All these programs require international acceptance and are usually vitiated by skillful diplomatic reservations. The individual can, however, express his determination never to fight and can urge his government to disarm.—The Arbitrator.

Police and Traffic in Reading

Since the Socialists are in office the police court is conducted in an impartial manner, all offenders being treated alike, regardless of political affiliations or other influence. This has greatly improved the morale of the police department. Two court rooms are now being used, separating the traffic violators from the drunk and disorderly offenders. — Police court is now conducted in a courteous manner and there is a marked improvement amongst the police in being more courteous and rendering a greater service to the people.

As a result of the vigilance of the police and detective bureau, crime has been reduced, out-of-town crooks hesitating to come to this city to carry on their operations. In most cases of horsebreaking and robberies the offenders have been apprehended. Prisoners are accorded more humane treatment. The third degree was immediately abolished by the Socialists. Juvenile offenders are not placed in cells alongside of drunks and hardened criminals, but are taken care of in comfortable detention rooms.

Since the Socialist are in office a comprehensive traffic survey has been made. As a result a traffic ordinance has been passed by the city council which has greatly facilitated traffic. Contracts approximating an expenditure of $2,000 have been let for the establishment of a traffic loop district to be controlled by a progressive system of signal lights, which will move traffic at a safer rate of speed, and at the same time with more dispatch. We have also placed orders for more traffic signals in order to provide a greater degree of safety for both automobilists and pedestrians. The administration has made considerable progress this year in providing much needed street signs at many intersections, and have planned to place signs at every intersection of the city. —J. H. Maurer.

Dirty Dig

Billy—why do you keep calling me goiter?"

Vera—Cause you give me a pain in the neck!"

Science and Socialism

Capt. P. P. Eckersley, lately chief engineer of the British Broadcasting Co., and now holding a post with a gramaphone company, has become a Socialist.

Asked why he had taken this step, he replied: "Because Socialism is the only creed which in any way tallies with the scientific outlook on life."

All his life, he explained, he had judged everything of importance from the viewpoint of a scientific man. Incidentally, he is the grandson of the great Prof. Huxley.

"Take war, for example," he went on. "What could be more opposed to the scientific outlook?"

Eckersley compared the British Broadcasting Co., with its nation-wide service, and the numerous broadcasting companies in America, which were concerned mainly with catering for the big towns and cared little for the smaller places.

"There", he added, "is a perfect analogy of a central body, supplying the needs of the many, in accordance with the fundamental principles of Socialism, and opposed to the selfishness of a purely capitalistic concern." —

Eckersley stated that he was about to join the Independent Labor party. — The Llano Colonist.

GO EASY

Paul—Give me a kiss or I'll sock you over the head and take one anyway.

Pauline—Oh, I'll not give you a kiss, and don't you dare hit me too hard!

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

In 1930 Proletarec will observe its twenty-fifth year as a party newspaper. With the May edition will go the Jubilee edition; also, beginning with January, Proletarec hopes to be able to expand to the 5,000 circulation mark within the year. To be able to accomplish its aim, however, every subscriber and sympathizer must feel the obligation to help. Don't neglect your duty. We feel certain that men like Snoys and Radels will do their share. There is absolutely no reason why others can't do just a little part of what these men can.

* * *

Many useful organizations and publications are founded from time to time. Only the better ones survive, for most all publications pass out of the picture after they have served their usefulness. To stay in existence for 25 years is sufficient reason to believe that Proletarec has been a necessity for us. More so, it has become a weapon for our working folks. You will have your chance to make Proletarec even greater, more desirable, and finer. A bigger circulation will do that. Now is your chance to help.

* * *

If the coal diggers' organization in Illinois can survive the strife which has been recently forced upon them and retain an organization, we will say they are a mighty lot. The only state in the Union which really had an organization, in numbers, of which we can say anything, is doomed. Three factions, neither of which really have the type of leaders we would want to see heading the coal workers, are fighting for control and supremacy. And the real workers must carry the burden of this new strife within their organization. They can only hope for the best. It is a certainty that their international president has had much to do to bring about the present conditions. And the mighty power that the U. M. W. of A. possessed! Will it ever return?

* * *

Fully thirty singers turned out for the first practice of Sava's a week ago. This has been the best number for the year and indications point to at least a few more before long. The concert is responsible to a great extent for the interest shown. A committee was selected to draft next season's exhibition.

* * *

To make the Christmas spirit complete, you mustn't forget our paper. A subscription, or a donation; the purchase of a book, perhaps. There are many ways in which you can help. A Merry Christmas to all the readers.

* * *

Our New Year's Eve Committee has made arrangements with Mr. Matt Videgar Sr. for a special New Year's Eve surprise. Mr. Videgar is a butcher of long standing. And he promises to prepare delicious—oh, something that appeals to all our people. Be in on all the fun by attending the affair at the lower hall of the Lawndale Masonic Temple at 23rd and Millard.

* * *

Do you believe that police and other public officials receive their share of the graft which permits houses of shame and other vices to run open? But it's done. If you are interested, Upton Sinclair's "The Machine," slated for January 26, 1930, at the C. S. P. S. Hall, will show you how it's done. "Why did Annie Rogers, a young girl of the slums, cut her throat? "The Machine" will tell you.

* * *

When people have to be turned away from a banquet because of lack of reservations, then you know that it was better than anticipated. Last Sunday night Gwirtz's restaurant was packed to greet Mr. Frank Manning. Many Comrades had to be turned away.. A fine, sociable evening was spent with promises of help and cooperation for the new County Secretary. The Jugoslav comrades were well represented.

Notice of Annual Meeting of Stockholders.

The annual meeting of stockholders of the **Jugoslav Building and Loan Association** will be held on Saturday, December 21st, A. D. 1929, at 8 p. m. at the S. N. P. J. Hall, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

At this meeting there will be submitted for approval by the stockholders of several amendments to the By-laws. Among these amendments one is to extend the life of the corporation to 99 years; another to increase the capitalization from one million to three million dollars; another is to reduce the number of directors from twelve to nine, as well as several other amendments to the by-laws will be submitted at said meeting.

JOSEPH STEBLAY, Secretary.

"Mamma", said small Henry, who had been sent to dry a towel before the fire, "is it done when it is brown?

WHY ONLY AT CHRISTMAS?

An Old Discredited Philosophy

By James Oneal

One sure sign of weakness of any movement may be observed when it clings to ideas which may have had their justification in the past but which no longer serve because of a changed world. Our trade unions are suffering from this ailment. It is an astonishing fact that while the individualist views of the political economists of 100 years ago are generally abandoned, the American Federation of Labor alone continues to cherish them as a philosophy.

"In America sovereignty remains with the individual," reads an editorial in the A. F. of L. news service. "There is no greater illusion than that social reforms come through legislation," reads another.

Now these are precisely the arguments that were made by the political economists before the British parliament and before legislative bodies in this country 100 years ago. They represented mill owners. They opposed legislation to relieve men, women and children from long hours of labor and from vicious labor conditions in general. The two quotations above represent a past that is dead.

* * *

The individual today is not sovereign. He is bound together with his fellows in thousands of economic and social ties. Imagine a great plant of production where thousands of workers tend machines. How can one say that with reference to each of these workers, "sovereignty remains with the individual"? It is an absurdity.

Then we may also ask, if social reform through legislation is an illusion, why should the trade unions pay any attention to politics at all? In every election they are asked to contribute to a "nonpartisan" campaign and to help to elect this man and to defeat that man. Isn't it absurd to spend all this effort and money if reform through legislation is an illusion?

But it may be said that the action is not intended to obtain social reforms but to prevent bad legislation. This cannot be reconciled with the facts. When we try to protect unions against the writ of injunction that is an attempt at social reform. When we seek legislation to correct factory abuses, to insure against old age, unemployment and accident, we are fighting for social reforms. And the fight for these things is just as important as the fight against injurious legislation.

* * *

But this philosophic rejection of social legislation is a comfortable disguise for concealing the defeat of the special kind of political action which prominent leaders support with the indifferent consent of the members. It has brought few worthwhile legislative concessions. Facing that fact, the rejection of social legislation is simply a resignation to defeat. It is an attempt to make a virtue of necessity and the retreat carries the defeated leaders back into the arms of the dead political economists.

Now it is easy for men having comfortable official jobs to cling to the views of the mill owners of 100 years ago and to parade them as a "philosophy," but the cost is borne by the members who get no returns for their money. Even the powerful capitalists have abandoned these old views, and they will not be found in the labor movement of any other country. The individual is not sovereign and social legislation is necessary for the working people of this country. Unless these two views are incorporated in trade union philosophy and action the trade unions cannot advance, and decline must be the penalty.

Upright Uncle

Our pure federal government, which finds it impossible to recognize Russia or even to take notice of soviet aviators flying their way around the world, nevertheless has enough of the oldtime Yankee trader in its makeup not to be able to refuse a cash offer for goods from the sons of Belial.

Thus the United States Shipping board, with the approval of the department of state, has sold the Russians 25 steamships for a lump sum of $1,555,000. None of the vessels has been in service within seven years, and the lot was probably destined for the scrap heap if Russia had not appeared as a buyer. So it is a good horse trade for Uncle Sam. Probably it is also good business for Russia, since the steamships cost only a song—less than $50,000 apiece—and are doubtless good enough for the purpose for which they are destined, the coastwise service.

The purchase is significant from the Russian standpoint as marking a step toward the announced policy to develop a strong national merchant marine.

Likewise the transaction is significant as indicating how even upright Uncle Sam will compromise his principles if he can make a few dollars thereby.

—The Nation.

Hasty Marriage

It can't be denied that many of our divorces and much marital misery result from our youth rushing impetuously and irresponsibly into the wedded state. We read about such things and remark about them every day. But what is seemingly overlooked to a great extent is that old folks, especially the wealthy, are worse in this respect than the young.

Look at our old bald-headed financiers, big business men and retired millionaires. They are constantly marrying girls from the opera, the stage, the screen, or from beauty shows. When they marry a second time—and most of them seem to do so—they regularly take some such silly step as that. It is a bargain between the old man's money and the young woman's beauty and spirit, with scarcely a hope of happiness for either. Such marriages regularly drag along for a while like an auto without oil, then go on the rocks, finally winding up with an explosion of scandal in the divorce court. Yet the rich old boys keep marrying poor but ambitious young women. They are worse that way than young men.—The Pathfinder.

GERMANY'S YOUTH INNS

The German youth movement provides some 2,500 youth inns where holidays and transient stops may be made in congenial and inexpensive quarters.